

# A SZERZŐ AZONOSÍTÁSA A SZÖVEG KONSTITÚCIÓJÁNAK, TARTALMI-LOGIKAI- ÉS SZEMANTIKAI-KOMMUNIKATÍV ÖSSZEFÜGGÉSEINEK ELEMZÉSE ÚTJÁN

DÁNIEL ÁGNES

## I. Az elemzés célja és menete

1.1. A hosszadalmas, aprólékos elemzésbe azért fogtam bele, hogy kitapintsam, vannak-e szövegtani módszerekkel megragadható hasonló jegyeik azoknak a szövegeknek, amelyeket ugyanaz a szerző egyszer *Romain Gary*, másszor *Emile Ajar* néven tett közzé.

A vizsgálódás azért is érdekelt, mert annak idején sokan — eredménytelenül — próbálták azonosítani a titokzatos szerzőt, azt a bizonyos Ajart, akit soha senki nem látott, akiről soha fénykép nem készült. A világ csak Gary öngyilkossága után, 1980-ban tudta meg, ki rejtőzködött a Goncourt-díjas Ajar mögött, kinek sikerült olvasókat, kritikusokat, irodalmárokat másfél évtizeden át az orruknál fogva vezetnie.

Aragon szerint „a regény a nyelvnek a magam számára szervezett használata”. Ha feltételezem is, hogy Gary másképpen szervezi kifejezőeszköz-állományát, ha a saját neve alatt ír, és másképpen, ha Ajar néven, mégis bizonyosra vehető, hogy a kétféle kifejező-szokásrendszer valahol, valahogyan mégiscsak kompatibilis. De ha Gary és Ajar írásainak vannak közös jellemzői, ezek csak szerveződésük, konstitúciójuk mélyebb szintjeiből, textúrájuk finomabb megfeleléseiből bányászhatók ki.

A furfangos szerző hitelt érdemlő azonosítására alkalmasnak véltem azt a — más-kor is kipróbált — eljárást, amely a szembesített szövegek egyes szerkezeti egységei és/vagy elemei között kialakuló/kialakított viszonylatok megoszlásának hasonlóságán alapszik.<sup>1</sup>

1.2. Módszeres eljárásom közvetett szakirodalmi háttere az a sokféle szöveg-szemantikai tanulmány, amellyel az elmúlt évek, évtizedek folyamán ismerkedtem meg.

Ha megkísérlem, hogy kicsövekeljem gondolatmenetem kialakulásának útját, olyan szerzők jutnak eszembe, mint a kezdetek kezdetén VINOGRADOV, majd a francia szövegsemantika képviselői — A. J. GREIMAS és köre —, vagy később T. A. VAN DIJK, FR. MIKO, és nem utolsósorban PETŐFI S. JÁNOS; olyan tanulmányok, amelyekre szakfolyóiratok — az *Általános Nyelvészeti Tanulmányok*, a *Szemiotikai szövegtan* — hívták fel figyelmemet. Sokat tanultam KANYÓ és CSÚRI, az ún. szegedi iskola irodalmi szövegekre alkalmazott szemiotikai elemzéseiből is, vagy — különösen francia nyelvű — kommunikációelméleti, pszicho- és szociolingvisztikai publikációkból.

Azt azonban, hogy valamely szembesítő elemzés során milyen izotóplánc/izotópláncok vizsgálata lehet célravezető, valójában csak az aktuális cél és az adott szövegek függvényében jelölhettem ki. Csupán a szövegek alaposabb ismerete segíthetett hozzá ahhoz, hogy bizonyos feltárássra érdemes összefüggéseket posztuláljak. Az elemzés azután vagy igazolta munkahipotézisemet, vagy nem. Amikor pedig előzetes feltételezésem helytelennek bizonyult, maga a tévedés vezetett rá arra, miben és hogyan ragadhatom meg a helyes összefüggést.

1.3. Tévútra vitte volna az elemzést, ha Gary, illetve Ajar regényei konstitúciójának, textúrájának különös jegyei közé olyan összefüggések, sajátosságok is belekeverednek, amelyek valójában egy egész szövegcsoportha közösen jellemzőek. Ezért hat kontrollszöveget választottam ki, mégpedig olyan írásokat, amelyeknek

- szerzője kortársa Garynak,
- cselekménye nagyjából egyidejű a mű keletkezésének időpontjával,
- szereplői időnként párbeszédet folytatnak egymással,
- szociokulturális környezete Gary/Ajar valamelyik regénye hőseinek szociokulturális környezetére emlékeztet.

1.4. Lehetetlen lett volna arra vállalkoznom, hogy teljes szövegeket elemezzek, ezért összesen tíz regény két-két autonóm részletét dolgoztam fel. Ezeket általában a művek elejéből és második feléből emeltem ki.

Bár szerettem volna azonos számú bekezdést, többé-kevésbé azonos számú mondatot tartalmazó szövegeket elemezni, szembesíteni és értelmezni, szándékomról végül azért tettem le, mert a numerikus egyezésnél fontosabbnak véltem, hogy egységes egészet alkotó fejezeteket (fejezetrészeket) boncolgassak.

A vizsgált szövegananyag fontosabb adatait táblázatban összesítettem.

A szöveg			A megvizsgált bekezdések, mondatok száma	
szerzője	jele	címe		
R. Gary (1975)	G/1	Au-delà de cette limite votre ticket n'est plus valable	59	205
R. Gary (1979)	G/2	Les clowns lyriques	71	183
E. Ajar (1974)	A/1	Gros-Câlin	57	177
E. Ajar (1975)	A/2	La vie devant soi	73	228
R. Queneau (1959)	Q/1	Zazie dans le métro	130	218
R. Queneau (1962)	Q/2	On est toujours trop bon avec les femmes	136	224
Cl. Roy (1972)	R/1	Nous	47	201
Cl. Roy (1979)	R/2	La traversée du Pont des Arts	91	247
Ph. Sollers (1984)	S/1	Portrait du joueur	61	257
Ph. Sollers (1989)	S/2	Le Lys d'or	53	219

2.1. A korpusz összeállításakor azért tartottam fontosnak, hogy olyan szövegeket válogassak össze, amelyekben az elbeszélő és a párbeszédes szakaszok váltakoznak, mert még mielőtt a tüzetesebb elemzést megkezdtem volna, feltűnt, hogy Gary/Ajar regényeiben mennyire különbözik egymástól az elbeszélő és a párbeszédes szakaszok elrendeződése, szerveződése.

Ez a felismerés indított arra, hogy úgy építsem fel az elemzés menetét, hogy a Gary/Ajar szövegekből kiemelt hasonló jegyek az írásoknak azokon a pontjain váljanak érzékelhetővé, amelyek — legalábbis látszólag — a leginkább különböznek egymástól. Ez határozta meg az elemzés — szembeállítás — értelmezés menetét. Szakaszait az 1. táblázaton mutatom be.

### 1. táblázat

#### A.

*A konstitúció szerveződésének jellemzői*

*az elbeszélő és a párbeszédes szakaszokban*

- a bekezdések, a mondatok és a mondatoknál alacsonyabb szintű egységek megoszlása;
- a meghatározó funkció értelmezése.

#### B.

*A textúra tartalmi/logikai-szemantikai összefüggőségének jellemzői*

*az elbeszélő és a párbeszédes szakaszokban*

- az expliciten jelölt és az impliciten jelzett konnektív elemek megoszlása;
- a kapcsolatos, az ellentétes és az okadó, illetve következtető kapcsolásfajták megoszlása.

#### C.

*A textúra szemantikai-kommunikatív összefüggőségének jellemzői*

*az elbeszélő és a párbeszédes szakaszokban*

- az aktuálisan konkrét : aktuálisan absztrakt vonatkoztatási alapú főnévi és melléknévi, továbbá a személyre : nem személyre referáló predikatív elemek megoszlása;
- a tartalmi/logikai-szemantikai és kommunikatív összefüggőség főbb jellemzőinek megoszlása szövegpáronként.

#### D.

*Az egymást követő, illetve megelőző*

*elbeszélő és párbeszédes szakaszok/bekezdések között létesülő/létesített szemantikai-kommunikatív összefüggőség jellemzői*

- az előre- és visszaütő és a
- jelölt és jelzett relációk megoszlása;

- a kommunikáció szaggatottságának és a
- kommunikáció folyamatosságának/folytonosságának megoszlása szövegpáronként.

#### E.

*A szemantikai-kommunikatív összefüggőség jellemzői a párbeszédes szakaszokat alkotó bekezdések között*

- emotív töltésű és fatikus funkciójú bekezdések,
  - a különböző fatikus funkciójú bekezdések megoszlása és kapcsolódásuk,
- a velük határos fatikus funkciójú (EB) bekezdésekhez;
- a szemantikai-kommunikatív szempontból főhangsúlyos elemek megoszlása szövegpáronként.

#### F.

*Tíz szöveg — négy szerző*

- a szövegcsoportha jellemző állandó jegyek;
- a négy szerző szövegeinek sajátos jegyei;
- a négy szerző szövegalkotó és nyelvi megjelenítő eljárásainak 'mintája';
- amit Garyról/Ajarról meg lehetett tudni.

2.2. A dolgozatomban felhasznált terminusok többségének értelmezése megtalálható a VASS LÁSZLÓ által összeállított szójegyzékben (Terminológiai szótár, *Szemiotikai szövegtan* 1. Szeged, 1989. 85—115).

Előfordult azonban, hogy olyan fogalmakat kellett jelölnöm, amelyek meghatározása nem szerepel a szójegyzékben, vagy amelyeket nem közkeletű szakszó értelmükben, vagy ellenkezőleg: köznyelvi értelmükben használtam.

Célszerűnek látszott, hogy magyarázatukat előjáróban adjam meg:

*disztribúción/megoszláson* az egy vagy több jellemzőjük szerint csoportosított és rendezett adatok eloszlása értendő;

*elbeszélő szakaszon* (a továbbiakban: EB szakasz) azoknak az elbeszélő/leíró bekezdéseknek a láncát értem, amelyeknek egységei közé nem ékelődik párbeszédes bekezdés/bekezdéslánc;

a *gyakoriság* főnevet köznyelvi értelemben használom ('ismételt előfordulás'); az elemzés folyamán nem tudtam az ismertebb gyakorisági számítások egyikét sem alkalmazni;

*hasonlóságon* két vagy több azonos szintű elemnek/relációnak a megfelelő azonos szintű elemhez/relációhoz viszonyított, megközelítőleg azonos megoszlását értem;

*jelölés*en a szöveg bizonyos elemei között létesült/létesített explicit szemantikai-kommunikatív viszonyt,

*jelzés*en pedig a közöttük létesült/létesített rejtett (ki nem fejezett), azaz implicit szemantikai-kommunikatív viszonyt értem;

*mondatnál alacsonyabb szintű egységen* (a továbbiakban: ASZE) az egy konnex szintaktikai-szemantikai relációt tartalmazó egység értendő;

*párbeszédes szakaszon* (a továbbiakban PB szakasz) azoknak a bekezdéseknek a láncát értem, amelyek kvázi-szószerint adják vissza valamelyik szereplő közlését, anélkül, hogy egységeik közé elbeszélő bekezdés/bekezdéslánc ékelődne;

*szóráson* az a viszonzszám értendő, amely a magasabb szintű egységbe foglalt alacsonyabb szintű egységeknek a középértéküktől való eltérését jelöli;

*szóródáson* pedig az adott magasabb szintű egységbe foglalt legtöbb és legkevesebb alacsonyabb szintű egység különbözőzete értendő.

**2.3. Francia szövegeket elemeztem. Azok a számok, amelyekkel az egyes szövegek elemeinek, relációinak megoszlását jellemzem, hol kisebb, hol nagyobb mértékben a francia nyelv rendszerével, használatával vannak függőségi viszonyban.**

Amikor az A/2 és a Q/1 jelű szöveg nyomtatásban megjelent magyar szövegének jellemzőit az eredeti szövegek jellemzőivel vetettem össze, olyan eltéréseket észleltem, amelyekből világossá vált, amit előre is sejteni lehetett: a francia szövegek egyes jellemzőit a magyar szöveg elleplezte, a magyar szövegek bizonyos jellemzőinek viszont nyoma sem volt a francia szövegekben.

A forrásnyelvű és célnyelvű szövegek összevetésével nem foglalkoztam. Másféle vizsgálati eljárásokat kíván meg annak kiderítése, hogy mi felel meg, vagy mi felelhet meg a magyar szövegekben a francia szövegek bizonyos jellemzőinek, hogy a francia szövegek feltárt jellemző jegyei hogyan tükröződnek, hogyan tükröződhetnek a magyar szövegekben.

A megfelelés : nem megfelelés gyakorlati kérdéseivel akkor kellett szembenéznem, amikor francia példamondatokat mutattam be. Ahhoz, hogy érzékeltessem, hogy egy-egy részelemzés folyamán melyek az aktuálisan kiemelt relációk, ritkán használhattam fel a nyomtatásban megjelent magyar fordítások megfelelő mondatait. Gyakran kényszerültem arra, hogy olyan mondatokat alkossak, amelyek nemcsak stilis szempontról, hanem szintaktikai szempontból is erősen kifogásolhatók.<sup>2</sup>

## **II. A konstitúció szerveződésének jellemzői az elbeszélő és a párbeszédes szakaszokban (A.)**

**3.1.** Minthogy az volt a benyomásom, hogy Gary és Ajar szövegei legfőképpen a dialogikus részek szerveződésének és elrendezésének módjában különböznek egymástól, először arra kerestem választ, vajon a két-két szövegnek ezek a feltűnő eltérései nem EB, illetve PB szakaszaik eltérő funkciójára vezethetők-e vissza, arra, hogy a két G jelű szövegben az EB szakaszok funkciója a meghatározó, a két A jelűben pedig a PB szakaszok, vagy viszont.

Meghatározónak akkor mondom valamely szövegben az EB szakaszok funkcióját, ha a PB szakaszok szerepe pusztán arra korlátozódik, hogy az elbeszélés (a leírás) menetét illusztrálják. A PB szakaszokét pedig akkor, ha az EB szakaszok szerepe mindössze

arra korlátozódik, hogy bevezessék, kommentálják vagy összekössék a szereplők között kialakuló/kialakított párbeszédék láncolatát.

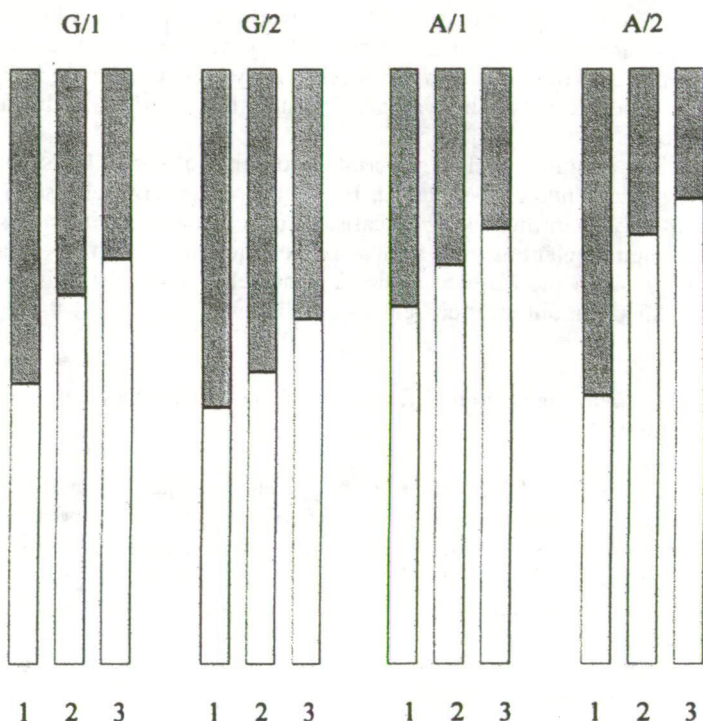
Ahhoz, hogy az egyik vagy a másik szakasz meghatározó voltára vissza lehessen következtetni, úgy véltem, hogy először is azt kell tisztázni, hogyan oszlik meg a két G és a két A jelű, illetve a hat kontrollszövegben az EB és a PB szakaszokba foglalt bekezdések, mondatok és ASZE-k száma.

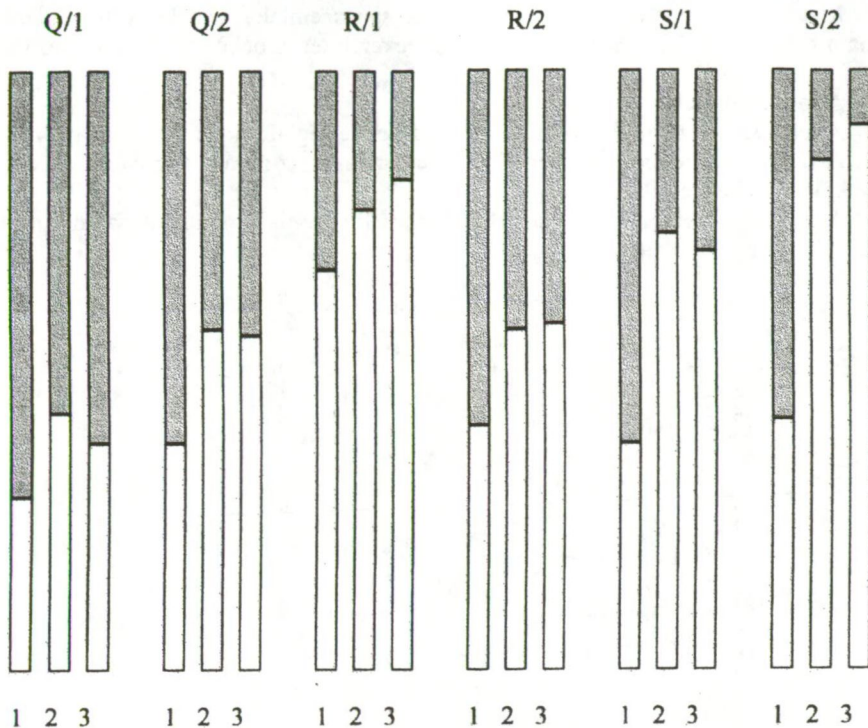
Minthogy azt szeretnénk megtudni, mit tekint maga a szövegalkotó tipográfiai jelölésekkel elkülönített EB, és mit a PB szakaszok részének, nem számoltam az EB szakaszok mondatai/ASZE-i közé a PB bekezdésekbe foglalt ún. idéző mondatokat. Éppígy nem számoltam a PB szakaszok mondatai/ASZE-i közé az EB bekezdésekbe foglalt azon mondatokat/ASZE-eket, amelyek valamelyik szereplő szavait kvázi-szószerint adják vissza.

Először is azt kellett kiszámítanom, hogy a tíz szöveg összes bekezdésének, mondatának, ASZE-jének számához viszonyítva, hány bekezdést, mondatot, ASZE-t foglalnak magukban EB, illetve PB szakaszaik.

Ezt az eloszlásukat szemléltetem az 1. ábrán.

1. ábra





A szövegek jelével megkülönböztetett három-három oszlopot vízszintes egyenes osztja ketté. Az oszlopok bevonlatatlan részei arányosak a szövegek EB, a bevonlatos részek a szövegek PB szakaszait alkotó (1) bekezdések, (2) mondatok, illetve (3) ASZE-k számával.

A tíz szöveg egyetlen közös jellemzője az, hogy EB szakaszaik kevesebb bekezdésből állnak, mint PB szakaszaik, amelyek azonban kevesebb mondatot foglalnak magukban, mint az EB bekezdések.

A két G, de főleg a G/2 jelű szöveg PB mondatai több ASZE-t foglalnak magukban, mint a két A, de főképpen az A/2 jelű PB mondatai.

A G/2 és a Q/1 jelű szöveg közös jellemzője, hogy PB mondataik több ASZE-ből állnak, mint EB mondataik, a Q/2 és az R/2 jelű szöveg ASZE-inek száma viszont nem különbözik jelentősen az EB mondatokba foglaltakétól. Az R/1 és az S/2 jelű szöveg abban különbözik a többi nyolctól, hogy PB mondataik feltűnően kevesebb ASZE-ből állnak, mint EB mondataik.

3.2. Az 1. ábráról azt olvashattuk le, hogy a G/2 és a Q/1 jelű szöveg összes mondatának nagyobbik felét a PB bekezdések, az ezekben foglalt mondatokat teszik ki.

Most azt kellene tisztáznunk, vajon ez azt jelenti-e, hogy a két szöveg konstitúciója, ha nem azonos is, de talán hasonló, és hogy a két szövegben a PB szakaszok funkciója a domináns.





A két szöveg rajza között az a legszembevetőbb különbség, hogy a G/2 jelű szövegben több hosszabb mondatláncot tartalmazó PB bekezdést is találunk, a Q/1 jelű PB bekezdései között azonban egyetlen olyat sem, amely két mondatnál többet foglal magában.

Az ábra azt sejteti, hogy a Q/1 jelű szövegben az EB szakaszoknak valóban bevezető, kommentáló, összekötő funkciójuk van, és a szöveg dinamizmusát a PB szakaszok elrendeződése, szerveződése adja meg.

De hogyan értelmezzük a G/2 jelű szöveg PB szakaszainak funkcióját? Ha illusztratív, miért áll egy-egy szakasz nyolc, hat vagy öt mondatból, alig többől, mint egy-egy EB bekezdés.

Vagy tételezzük fel azt, hogy Gary/Ajar szövegeire éppen PB szakaszaik elrendeződésének, szerveződésének ez a változatossága a jellemző, esetleg az, hogy funkciójuk egy-egy szövegen belül is változó?

Megnéztem hát, hogyan alakul például a G/1 és az A/2 jelű szöveg néhány EB és PB szakaszában az egy bekezdésbe foglalt mondatok és az egy mondatba foglalt ASZE-k száma, hátha a nyomára bukkanunk valamilyen, nemcsak a két szövegre, hanem magára a szerzőre jellemző írói eljárásnak.

A két szöveg vázát a 3. ábrán szemléltetem.

A két szöveg váz rajza annyiban különbözik a 2. ábrán bemutatott két szöveg vázától, hogy a mondatok jele fölött számjegyek láthatók. Ezek azt jelölik, hogy melyik mondat hány ASZE-t foglal magában.

### 3. ábra

G/1	A/2
1. <u>1/</u> <u>1/</u> <u>1/</u> <u>2/</u> <u>4/</u> <u>3/</u> <u>2/</u>	1. <u>4/</u> <u>3/</u> <u>4/</u>
2. <u>2/</u> <u>2/</u> <u>2/</u>	2. <u>2/</u> <u>2/</u> <u>2/</u>
3. <u>4/</u> <u>1/</u> <u>3/</u> <u>1/</u>	3. <u>2/</u> <u>5/</u> <u>2/</u>
4. <u>2/</u> <u>4/</u> <u>3/</u> <u>2/</u> <u>1/</u> <u>2/</u> <u>2/</u> <u>11/</u> <u>5/</u> <u>2/</u> <u>3/</u> <u>3/</u> <u>2/</u> <u>2/</u> <u>1/</u> <u>2/</u> <u>4/</u> <u>3/</u> <u>1/</u> <u>2/</u> <u>4/</u> <u>3/</u> <u>3/</u> <u>4/</u> <u>5/</u> <u>2/</u> <u>2/</u> <u>3/</u> <u>6/</u>	4. <u>3/</u> <u>4/</u> <u>3/</u> <u>2/</u>
5. <u>5/</u> <u>5/</u> <u>3/</u> <u>3/</u>	5. <u>8/</u> <u>6/</u>
6. <u>3/</u> <u>1/</u> <u>1/</u> <u>1/</u> <u>2/</u> <u>5/</u> <u>2/</u> <u>3/</u> <u>3/</u> <u>2/</u> <u>5/</u> <u>1/</u> <u>1/</u> <u>1/</u>	6. <u>4/</u> <u>2/</u> <u>3/</u>
7. <u>1/</u> <u>1/</u>	7. <u>1/</u>
8. <u>1/</u>	8. <u>1/</u>
9. <u>2/</u>	9. <u>3/</u>
10. <u>2/</u>	10. <u>5/</u> <u>4/</u> <u>2/</u> <u>1/</u> <u>5/</u> <u>1/</u> <u>1/</u> <u>2/</u>
11. <u>2/</u>	11. <u>3/</u>
12. <u>1/</u>	12. <u>2/</u>
13. <u>1/</u>	13. <u>1/</u> <u>2/</u> <u>3/</u> <u>2/</u> <u>4/</u> <u>7/</u>
14. <u>2/</u> <u>7/</u>	14. <u>2/</u>
15. <u>2/</u> <u>2/</u> <u>2/</u> <u>1/</u> <u>1/</u> <u>1/</u>	15. <u>3/</u>
16. <u>1/</u>	16. <u>2/</u>
	17. <u>4/</u>
	18. <u>1/</u>

A G/1 jelű szöveg rajzán 16 bekezdés látható. A nyolc EB bekezdésbe foglalt mondatok száma 1 és 29 között váltakozik (lásd a 12. és 16., illetve a 4. sort); a nyolc PB bekezdésbe foglaltaké 1 és 6 között.

A nyolc EB mondatba foglalt ASZE-k számának középértéke 21,2; a nyolc PB mondatba foglaltaké mindössze 3,1.

Az ábra azt sejteti, hogy a szövegben az EB szakaszok funkciója a domináns, és a PB szakaszoké inkább kiegészítő, élénkítő jellegű.

Az A/2 jelű szöveg sémája nem emlékeztet sem a G/1, sem a G/2 jelű szövegnek a 2. ábrán bemutatott sémájára. Tíz EB bekezdése összesen 27 mondatot (és 87 ASZE-t) foglal magában; nyolc PB bekezdése 15 mondatot (és 36 ASZE-t). Középtértük 2,7, illetve 1,9.

Ha összevetjük egymással a G/1, a G/2 és az A/2, illetve a Q/1 jelű szöveg sematikus vázát, könnyen megállapíthatjuk, hogy a két G jelű szöveg kevésbé hasonlít egymásra; hogy az A/2 jelű váza valamelyest emlékeztet a G/2 jelűre, de egyikük rajza sem hasonlít a Q/1 jelű rajzához.

A négy szöveg sematikus rajzából önként adódik az a következtetés, hogy a G/1 jelűben az EB, a Q/1 jelűben pedig a PB szakaszok funkciója a meghatározó. Nem tudjuk azonban egyértelműen meghatározni sem a másik két szöveg domináns funkciójú szakaszát, sem a négy szöveg egyéb, akár eltérő, akár hasonló jellemzőit. De a szöveg-vázák erre már csak azért sem lehettek alkalmasak, mert a konstitúciónak csupán néhány sajátos jegyét szemléltették.

3.3. A konstitúció másféle jellemzőinek meghatározása végett megvizsgáltam — és a függelékben mellékeltem 4. ábrán szemléltettem —, hogyan oszlik meg valamennyi szövegben az EB és PB bekezdéseikbe foglalt mondatok és a mondataikba foglalt ASZE-k száma, hogyan aránylik számuk az egyes szövegek összes mondatának/ASZE-jének számához.

A 4. ábra néhány relevánsabb adatát a 2. táblázatban összesítettem.

Az EB és a PB oszlopokba írt első számjegy azt jelöli, hogy az egyes szövegek bekezdéseinek/mondatainak többsége hány mondatból/ASZE-ből áll. A második azt mutatja meg, hogy ezek a mondatok/ASZE-k az egyes szövegek összes bekezdésének/mondatának hány százalékát teszik ki. Az egyenlőségjellel elválasztott számjegyek azt jelölik, hogy az adott szövegben két, egyformán domináns számú mondat/ASZE fordul elő.

2. táblázat

A szöveg jele	mondat bekezdés				ASZE mondat			
	EB		PB		EB		PB	
G/1	1	17	1	26	1	21	1=2	18
G/2	1	16	1	21	4 –	21	2	18
A/1	4 –	23	1=4 –	11	1=4 –	18	1=2	13
A/2	4 –	21	1	34	4 –	29	1=2	9
Q/1	1	15	1	52	1	15	2	23
Q/2	1	17	1	53	1	25	2	24
R/1	4 –	35	1	18	1	30	1	8
R/2	1	22	1	36	1	22	1	20
S/1	4 –	22	1	41	1	45	1	15
S/2	1	32	1	24	1	40	1	9

A két *G* jelű szöveg közös jellemzője, hogy EB és PB bekezdéseikben az egy mondatból álló bekezdések száma/aránya a meghatározó;

a két *A* jelű szöveg EB bekezdéseiben a 4 vagy ennél több mondatból álló bekezdések száma/aránya a meghatározó;

a két *G* és a két *A* jelű szöveg közös jellemzője, hogy több EB, mint PB bekezdés áll 4 vagy ennél több mondatból, és több EB, mint PB mondatuk foglal magában 4 vagy ennél több ASZE-t (lásd a 4. ábrát);

a két *Q* jelű szöveg közös jellemzője, hogy EB és PB szakaszaiban az egy mondatból álló bekezdések száma/aránya a domináns. Arányuk a PB szakaszokban egyedülállóan magas. EB szakaszaira az egy, PB szakaszaira a két ASZE-ből álló mondatok dominanciája a jellemző.

A két *R* jelű szövegnek mind EB, mind PB szakaszaiban az egy ASZE-ből álló mondatok a dominánsak, de az egy mondatból álló bekezdések meghatározóan magas aránya csak PB szakaszaira jellemző.

A két *S* jelű szöveg PB bekezdéseinek többsége is egy mondatból áll, mind EB, mind PB mondataik többsége pedig egy ASZE-ből.

3.4. Végül azt is megvizsgáltam, hogy milyen értékek jellemzőek a tíz szöveg EB, illetve PB szakaszait alkotó bekezdések, a bekezdéseikbe foglalt mondatok, a mondataikba foglalt ASZE-k szóródására és szórására.

Az adatokat a függelékben mellékeltem 3. táblázatban összesítettem.

Az ábrák és táblázatok alapján könnyen értelmezhetővé válik a konstitúció jellemzőinek megoszlása.

3.4.1. *Gary/Ajar* szövegeinek konstitúciójára az *EB szakaszok funkciójának meghatározó volta* a jellemző. Mind a négy szöveg EB bekezdései és mondatai több mondatot, illetve ASZE-t foglalnak magukban, mint PB bekezdéseik és mondataik. Csakhogy a rájuk jellemző disztribúció eltérően oszlik meg egyszer két, másszor három szöveg hol EB, hol PB szakaszaiban.

3.4.2. *Queneau* két szövegének konstitúciójára a *PB szakaszok meghatározó funkciója* a jellemző. Vizsgált relációik megoszlása a szövegek különböző szintjein állandó és hasonló. Egyenetlenebb és változatosabb ellenben a háttérrel adó EB szakaszok bekezdéseinek, mondatainak és ASZE-inek megoszlása.

3.4.3. *Cl. Roy* két szövegének konstitúciójára szintén az *EB szakaszok funkciójának meghatározó volta* a jellemző, mert az EB bekezdéseket alkotó alacsonyabb szintű egységek disztribúciójának valamennyi értéke magasabb, mint a PB bekezdésekbe foglaltaké, csakhogy a PB szakaszok illusztratív funkciója a két szöveg PB szakaszaiban igen eltérő módon realizálódik.

3.4.4. *Sollers* két szövegében is az *EB szakaszok funkciója a meghatározó*. A két szöveg EB bekezdéseit alkotó mondatok, az ezekbe a mondatokba foglalt ASZE-k disztribúciójának különböző értékei között azonban nagyobb a különbség, mint akár a két *R* jelű, akár a másik hat szöveg megfelelő értékei között.

*Sollers* két szövegében az EB szakaszok, *Queneau* két szövegében a PB szakaszok funkciójának meghatározó volta határozottabban jut kifejezésre, mint *Cl. Roy* szövegében az EB szakaszok meghatározó funkciója. Ami pedig *Gary/Ajar* négy szövegét illeti, EB szakaszuk meghatározó funkciója még kevésbé jut kifejezésre, mint *Cl. Roy* szövegeiben. Másképpen fogalmazva: *Queneau* és *Sollers* szövegszervező eljárásai állandók, *Gary/Ajar* eljárásai azonban különösen képlékenyek.

### III. A textúra tartalmi/logikai-szemantikai összefüggőségének jellemzői az elbeszélő és a párbeszédes szakaszokban (B.)

4. A szövegek lineáris folytonosságát biztosító konnektív elemek megoszlásából — és ezek közé most csak a kötőszavakat sorolom —, egyes kapcsolásfajtáknak feltűnően gyakori előfordulásából nemcsak a vizsgált írásmű műfajára, keletkezésének korára lehet visszakövetkeztetni, hanem a szerző gondolkodásának grammatikájára is.<sup>3</sup>

Ezért gondoltam arra, hogy a szövegek textúrájának, az EB és a PB szakaszok tartalmi/logikai-szemantikai összefüggőségének egymással megegyező vagy egymástól különböző jellemzőiről hasznos információkat szerezhetünk, ha a konnektív elemek megoszlását közelebbről is megvizsgáljuk.

Feleslegesnek tartottam volna, hogy a szövegekbe foglalt valamennyi kapcsolásfajta részletesen elemezzem. Ezért a szövegek ismeretében négy — egyrészt explicit formában jelölt (a továbbiakban: *E*), másrészt implicit módon jelzett (a továbbiakban: *I*) — konnektív elemet választottam ki: (1) az általában sűrűn ismétlődő kapcsolatos és (2) ellentétes (megszorító), továbbá a ritkábban előforduló, de a gondolkodás grammatikájára igen jellemző (3) okadó, illetve (4) következtető konnektív elemek csoportját.

4.1. Először is pontosan meg kellett ismernem, melyik szöveg EB és melyik szöveg PB szakaszra jellemző a kapcsolatos vagy az ellentétes, az okadó vagy a következtető kapcsolásfajták gyakoribb előfordulása, melyikük EB és melyikük PB szakaszára jellemző, hogy az ASZE-ik közötti kapcsolódásokat valamilyen explicit forma jelöli-e, vagy csak a szövegösszefüggés implikálja-e a kapcsolatosságot, az ellentétet (a megszorítást), az okadást, illetve a következtetést.

A tíz szövegben lényegesen különbözik a jelölt és a jelzett kapcsolódásoknak a szövegek összes ASZE-jéhez viszonyított aránya. Ezt mutatom be három szempont szerint a 4. táblázatban.

4. táblázat

A szöveg jele	1/a	1/b	2/a	2/b	3
G/1	27,7	9,9	24,6	13,—	37,6
G/2	35,4	7,4	30,2	12,6	42,8
A/1	35,8	8,6	32,7	11,7	44,4
A/2	43,5	3,3	34,8	12,—	46,8
Q/1	9,8	11,5	12,4	8,9	21,3
Q/2	21,8	9,2	23,—	8,—	31,—
R/1	47,2	3,3	24,5	26,—	50,5
R/2	29,8	17,8	16,2	31,4	47,6
S/1	35,2	12,3	13,4	34,1	47,5
S/2	39,5	9,—	21,—	27,5	48,5

A táblázat *1/a* oszlopában feltüntetett számok azt mutatják be, hogy — a szövegek összes ASZE-jének számához viszonyítva — az EB szakaszokba foglalt kapcsolódások hány százaléka van explicit formában jelölve, illetve hány százaléka van implicit módon jelezve, az *1/b* oszlopában feltüntetett számok pedig azt, hogy a PB szakaszokban hogyan oszlanak meg a jelölt, illetve a jelzett kapcsolódások; a *2/a* oszlopban feltüntetett számok az EB és a PB szakaszokba foglalt explicit formában jelölt konnektív elemek arányát mutatják be, a *2/b* oszlopban feltüntetett számok az EB és PB szakaszok szövegösszefüggéséből kikövetkeztethető implicit viszonylatok megoszlását, végül a 3. oszlop számsorából azt tudjuk meg, hogy az egyes szövegek ASZE-i közötti relációk hány százaléka van explicit formában jelölve és implicit módon jelezve.

A szövegek EB szakaszaiban a legtöbb kapcsolatos, ellentétes, okadó és következtető kapcsolásfajta az R/1 jelű, a legkevésbé a Q/1 jelű szöveg foglalja magában; PB szakaszaikban a legtöbbet az R/2 jelű és a legkevésbé az A/2 és az R/1 jelű.

A négy kapcsolásfajta legmagasabb aránya az A/2 jelű szövegre jellemző, legalacsonyabb aránya a Q/1 jelűre. A legtöbb impliciten jelzett kapcsolásfajta az S/1 jelű, és a legkevésbé a Q/2 jelű szöveg foglalja magában.

A szövegek összes ASZE-jének számához viszonyítva a négy — akár jelölt, akár jelzett — kapcsolásfajta a leggyakrabban az R/1 jelű szövegben, a legritkábban pedig a Q/1 jelű szövegben található. Abban a nyolc szövegben pedig, amelyben az EB szakaszoknak van meghatározó funkciójuk, relevánsan magasabb az összes — jelölt és jelzett — kapcsolódás aránya, mint a két Q jelű szövegben, amelyben a PB szakaszoknak van meghatározó funkciójuk.

4.2. Többet is megtudhatunk azonban a négy szerző gondolkodásának grammatikájáról, a tíz szöveg tartalmi/logikai-szemantikai összefüggőségéről, ha részletesebben ismerkedünk meg az explicit formában jelölt és az implicit módon jelzett kapcsolásfajta megoszlásával.

Kiszámítottam és a függelékben mellékeltem 5. táblázatban úgy összesítettem a szövegek EB és PB szakaszaiból kiemelt E és I kapcsolódások megoszlását, hogy a viszonyítás alapja ezúttal az egyes szövegekből kiemelt összes vizsgált kapcsolódás száma volt.

Hogy áttekinthetőbb képet kapjunk az expliciten jelölt és az implicit módon jelzett kapcsolásfajta megoszlásáról, a 6. táblázatban úgy csoportosítottam át az 5. táblázat adatait, hogy csak azt tüntettem fel, melyik szöveg (1) EB szakaszai és melyiknek a (2) PB szakaszai foglalnak magukban több

- (a) expliciten jelölt, illetve impliciten jelzett,
- (b) kapcsolatos, illetve ellentétes,
- (c) okadó, illetve következtető kapcsolásfajta.

4.3. A táblázatokban bemutatott adatok elleplezik ugyan a tíz szöveg EB és PB szakaszaiba foglalt kapcsolódások megoszlásának hol ilyen, hol olyan különbözőségét, azt azonban lehetővé teszik, hogy segítségükkel a textúra tartalmi/logikai-szemantikai összefüggőségének néhány általánosabban jellemző jegyét értelmezzük.

1. A PB szakaszok egyik jellegzetessége, hogy a belőlük kiemelt kapcsolódások többsége valamilyen *ellentétre* (megszorításra) referál. Feltételezhető, hogy a két Q jelű szöveg EB szakaszaiban — és csak ennek a két szövegnek az EB szakaszaiban — azért

fordulnak elő az ellentétes kapcsolásfajták a kapcsolatosaknál gyakrabban, mert a két szövegben — és a tíz szöveg közül biztosan csupán ebben a kettőben — meghatározó funkciójuk a PB szakaszoknak van.

6. táblázat

A szöveg jele	1			2		
	a	b	c	a	b	c
G/1	E	kapcs.	ok	E	ell.	ok=köv.
G/2	E	kapcs.	ok	E	ell.	ok
A/1	E	kapcs.	ok	E	ell.	ok
A/2	E	kapcs.	ok	E	ell.	ok
Q/1	E	ell.	ok	E	ell.	ok
Q/2	E	ell.	ok	E	ell.	ok
R/1	I	kapcs.	ok	E	ell.	köv.
R/2	I	kapcs.	köv.	I	kapcs.	ok
S/1	I	kapcs.	ok	E	kapcs.	ok
S/2	I	kapcs.	ok	E	ell.	ok

2. A szövegalkotó gondolkodásának grammatikájára jellemző, hogy az EB, illetve a PB szakaszok ASZE-i közötti relációkat szívesebben (gyakrabban) jelöli-e explicit formában, vagy ellenkezőleg: implicit módon. Csak *Cl. Roy* és *Sollers* gondolkodásának grammatikájára jellemző, hogy szövegeik összes konnektív elemeinek többsége *implicit* módon van jelezve.

3. Az is jellemző a szövegalkotó gondolkodásának grammatikájára, hogy az oksági viszonylatokat szívesebben (gyakrabban) jelöli-e vagy jelzi-e induktív vagy deduktív módon. Csak *Cl. Roy* gondolkodásának grammatikájára jellemző egyfajta, az okra visszakövetkeztető, egyszersmind implicit módon jelzett deduktív gondolatmenet. Ez a következtető gondolkodásmód azonban vagy *csak* az EB, vagy *csak* a PB szakaszok textúrájából tapintható ki. (Vö. 7.2.3.)

4. Az EB és PB szakaszok tartalmi/logikai-szemantikai összefüggőségének az egyes szerzőkre sajátosan jellemző jegyei a *legstabilabban* a két *Q* és a két *S* jelű szövegben tükröződnek (vö. még 7.2.3. alatt is). Sajátosan jellemző jegyeiket tüzetesebben csak akkor lesz módunkban értelmezni, amikor már többet tudunk arról is, milyen jellemzői vannak szemantikai-kommunikatív összefüggőségüknek.

#### IV. A textúra szemantikai-kommunikatív összefüggőségének jellemzői az elbeszélő és a párbeszédes szakaszokban (C.)

5. A textúra tartalmi/logikai-szemantikai összefüggőségére jellemző néhány jegyet az ASZE-k közötti relációkat jelölő, illetve jelző konnektív elemek megoszlásából igyekeztünk kifürkészni. Most az ASZE-k két pillérelmének megoszlásából — az igei és a névszói elemekéből — kíséreljük meg kihüvelyezni, mi jellemző az egyes szövegek EB

és PB szakaszainak szemantikai-kommunikatív összefüggőségére, és hogy összefüggőségük jellemzői mennyire különböznek egymástól az egyes szövegekben, vagy mennyi hasonló jegyük van az egyes szerzők két vagy több szövegében.

5.1. A névszói elemek közé (a továbbiakban: *N*) a közneveket, a személyneveket és a mellékneveket soroltam, az igei elemek közé pedig a ragozott igei alakokat és a predikatív funkciójú ige neveket (jelük a továbbiakban: *V*).

Először is ki kellett választanom az *N* és *V* elemek szemantikai-kommunikatív szempontból releváns összetevői közül azokat, amelyek megoszlása kitűzött céлом elérésére a legalkalmasabbnak látszott.

5.1.1. A korpusz összeállításakor azért esett választásom Queneau két regényére, hogy legyen mivel szembesítenem a két *A* jelű szöveg egymással rokonítható jellemzőit. Az *A/1* és a *Q/2* jelű szöveg szereplői más-más okból marginalizálódott felnőttek, az *A/2* és a *Q/1* jelű szöveg szereplői pedig ilyen vagy olyan okból „rendhagyó” gyerekek (vö. 8.1. és 8.3.4.).

Bár elemzésemnek nem az volt a célja, hogy a szövegeket stílusregiszterük — szóállományuk stílusminősítésének — jellegzetességei szerint vessem egybe, mégis meg akartam bizonyosodni arról, vajon a négy regény szereplőinek, környezetüknek szociokulturális meghatározottsága nem hat-e valamiképpen vissza a szövegek szemantikai-kommunikatív összefüggőségére.

Ezért kigyűjtöttem a tíz szöveg *EB* és *PB* szakaszainak azokat az *N* és *V* elemeket, amelyeket az ismertebb (francia) szótárak *argotique/populaire* stílusminősítéssel tartanak számon.

Kiszámítottam, hogy az ún. vaskos szavak az *EB*, illetve a *PB* szakaszok valamenyny szavának hány százalékát teszik ki, és hogy hány százalékuk névszói, illetve igei elem.

A számítás eredményét a 7. táblázatban összesítettem.

7. táblázat

A szöveg	az EB szakaszok		a PB szakaszok		a szöveg összes	
	N	V	N	V	N	V
szövegszavának arányában						
G/1	0,15	0,04	2,—	1,07	0,57	0,27
G/2	0,39	---	0,14	0,14	0,34	0,03
A/1	0,19	0,09	---	0,47	0,14	0,18
A/2	0,62	0,40	---	---	0,53	0,34
Q/1	2,30	0,80	1,80	1,80	1,40	0,92
Q/2	0,70	0,50	0,85	1,10	0,76	0,72
R/1	0,22	0,12	0,46	0,46	0,23	0,15
R/2	---	---	---	---	---	---
S/1	0,20	0,07	0,14	---	0,18	0,04
S/2	0,05	0,14	0,33	1,—	0,08	0,25



A táblázat adataiból azt tudhatjuk meg, hogy az ún. vaskos szavak a G/1 és az A/2, illetve a G/2 és az A/1 jelű szövegben szinte azonos arányban fordulnak elő, de sem az A/1 és a Q/2, sem az A/2 és a Q/1 jelűben nem mondható el erről az arányról, hogy bármilyen hasonlóságról árulkodnék.

Azt is megtudhatjuk a táblázat adataiból, hogy Gary/Ajar gyakrabban merít az argó/durva/népies stílusminősítésű szókészlet elemeiből, mint Cl. Roy vagy Sollers.

A vizsgált szókészleti elemek többsége névszói, és csak az S/1 és az S/2 jelű szövegben igei.

Mindent egybevetve elég egyértelmű, hogy a szövegek szemantikai-kommunikatív összefüggőségének jellemzői aligha vezethetők vissza a szövegekben foglalt argó/durva/népies stílusminősítésű szavak számára, számuk megoszlására.

5.1.2. Ígéretesebbnek látszott egy olyan eljárás, amely azt vizsgálja, hogyan oszlik meg a tíz szöveg EB és PB bekezdéseinek két pillérelme referenciaazonosságuk függvényében.

Ezért az EB és a PB szakaszokba foglalt N és V elemeket aktuális kontextuális vonatkoztatási alapjuk szerint két-két nagyobb csoportra osztottam.

1. A *névszói* elemeket aszerint osztottam két nagyobb csoportra, hogy melyikük aktuális vonatkoztatási alapja konkrét (a továbbiakban: K), és melyiküké elvont (a továbbiakban: A). A párbeszédes szakaszok textúrájának részletesebb elemzése (lásd 7.3.) szükségessé tette azonban azt is, hogy külön gyűjtssem ki a személyneveket.

a) Aktuálisan konkrét az alábbi mondat ritkítottan szedett főnévnek vonatkoztatási alapja:

Son vis age se figea. ('Arca megmerevedett.') (G/1)

b) Aktuálisan elvont az alábbi mondat ritkítottan szedett két N elemének vonatkoztatási alapja:

C'est mon côté monstrueux. (Szó szerint: 'Ez az én elképesztő oldalam' — azaz: Éppen ez bennem az elképesztő.) (A/2)

2. Az *igei* elemeket aszerint osztottam két csoportra, hogy melyikük aktuális vonatkoztatási alapja/szubjektuma személy (a továbbiakban: P), és melyiküké nem személy (a továbbiakban: nP).

a) Aktuálisan személyre referál az alábbi mondat ritkítottan szedett két V eleme:

Willie se leva et lui baisa les deux mains. ('Willie felkelt és mindkét kezét megcsókolta.') (G/2)

b) Aktuálisan nem személyre referál az alábbi mondat ritkítottan szedett V eleme:

[...], il avait cru que le boulot éta it terminé. (Szó szerint: '[...] azt hitte, hogy a melő be van fejezve' — azaz: befejeződött.) (G/1)

5.2. Ahhoz, hogy megtudjam, melyik szöveg EB és melyik szöveg PB szakaszára jellemző általában az N elemeknek, ezen belül az aktuálisan konkrét, illetve absztrakt vonatkoztatási alapú főneveknek és mellékneveknek, személyneveknek és általában a V elemeknek, ezen belül a személyre, illetve nem személyre referáló ragozott igei alakoknak és predikatív funkciójú igeneveknek az átlagosnál gyakoribb előfordulása, először is ki kellett gyűjtenem valamennyi N és V elemet, és valamennyit megfelelően kellett csoportosítanom.

Az elemek átlagosnál magasabbnak tekinthető előfordulására ez után úgy következtettem vissza, hogy a különböző csoportokba sorolt elemek számát az EB, illetve a PB szakaszokba foglalt összes szövegszó számához viszonyítottam, majd a középérté-



kükből, illetve a szóródásuk értékéből kiindulva közelítettem meg gyakoriságuknak az egyes szövegekre jellemző, átlagosnak tekinthető százalékarányát.

Valamennyi adatot a függelékben mellékeltem 8. táblázatban összesítettem.

A 9. táblázatban már csak azt mutatom be, hogy melyik szöveg EB és melyik szöveg PB szakaszában melyik elem fordul elő az átlagosnál gyakrabban, illetve melyik szöveg melyik szakaszára jellemző a személynevek (jеле: SzN) viszonylagos gyakorisága.

9. táblázat

A szöveg jele	EB szakaszok				PB szakaszok			
	N:V	K:A	SzN	P:nP	N:V	K:A	SzN	P:nP
G/1	N	K	---	P	N	K	---	P
G/2	N	K	SzN	nP	V	K	---	P
A/1	N	A	---	P	N	K	---	nP
A/2	V	K	---	nP	V	K	SzN	nP
Q/1	V	K	SzN	nP	N	K	SzN	nP
Q/1	V	K	SzN	nP	N	A	SzN	nP
R/1	N	A	SzN	P	V	K	SzN	nP
R/2	N	A	SzN	P	N	K	SzN	nP
S/1	N	A	---	P	N	A	---	P
S/2	N	A	---	P	N	A	---	P

A táblázat adataiból arról kapunk tájékoztatást, hogy

— a két Q jelű szövegben azonosak az EB és a PB szakaszok szemantikai-kommunikatív összefüggőségére jellemző jegyek,

— de csak részlegesen azonosak a két R és a két S jelű szövegben. Az R/1 és az S/2 jelű szöveg PB szakaszaiban ugyanis nem az N, hanem a V elemek fordulnak elő az átlagosnál gyakrabban. Ez a különbség azt sejteti, hogy az R/1 és az R/2, illetve az S/1 és az S/2 jelű szöveg PB bekezdésein belül és/vagy PB bekezdései között létesülő/létesített relációk egymástól különböznek (lásd 7.2.);

— az EB és PB szakaszok szemantikai-kommunikatív összefüggőségére jellemző jegyek a két G jelű szöveg EB és PB szakaszaiban még jeleznek valami hasonlóságot, de semmiféle hasonlóságot nem jeleznek a két A jelű szöveg akár EB, akár PB szakaszaiban. Gary/Ajar szövegszervező és nyelvi megjelenítő eljárásainak képlékenységére jellemző például az is, hogy azokban a szövegekben, amelyekben az EB szakaszoknak van meghatározó funkciójuk, EB szakaszaikban az N elemek fordulnak elő az átlagosnál gyakrabban, kivéve az A/2 jelű szöveget, amelynek EB szakaszaiban az átlagosnál gyakrabban a V elemek fordulnak elő, ugyanúgy mint a két Q jelű szövegben, amelyben viszont a PB szakaszoknak van meghatározó funkciójuk (vö. 8.3.4.).

5.3. A sokféle adat ismeretében most már együttesen értelmezhetjük azokat a jegyeket, amelyek a szövegek EB és PB szakaszai textúrájának (tartalmi/logikai-)szemantikai és kommunikatív összefüggőségére jellemzőek.

Hogy világosabban lássuk, milyen közös jellemzői vannak Gary/Ajar négy szövegének, szövegpáronként csoportosítottam az EB, illetve a PB szakaszok hét-hét jellemzőjét.

A 10. táblázatban azt tüntettem fel, hogy ugyanannak a szerzőnek melyik szövegére jellemző az EB, illetve a PB szakaszokba foglalt

- |   |   |                               |
|---|---|-------------------------------|
| (1) explicit : implicit   | } | kapcsolásfajták dominanciája; |
| (2) kapcsolatos : ellentétes                                    |   |                               |
| (3) okadó : következtető  |   |                               |
| (4) az N : a V  | } | elemek dominanciája;          |
| (5) a konkrét : az elvont                                       |   |                               |
| (6) a személynevek viszonylagos gyakorisága;                    |   |                               |
| (7) a személyre : nem személyre referáló V elemek dominanciája. |   |                               |

10. táblázat

EB szakaszok	G	A	G/1— A/1	G/1— A/2	G/2— A/1	G/2— A/2	Q	R	S
1	E	E	E	E	E	E	E	I	I
2	kapcs.	kapcs.	kapcs.	kapcs.	kapcs.	kapcs.	ell.	kapcs.	kapcs.
3	ok	ok	ok	ok	ok	ok	ok	—	ok
4	N	—	—	—	N	—	V	N	N
5	K	—	—	K	—	K	K	A	A
6	—	—	—	—	—	—	SzN	SzN	—
7	—	—	P	—	—	nP	nP	P	P
<b>PB szakaszok</b>									
1	E	E	E	E	E	E	E	—	E
2	ell.	ell.	ell.	ell.	ell.	ell.	ell.	—	—
3	ok	ok	ok	ok	ok	ok	ok	—	ok
4	—	—	N	—	—	V	N	—	—
5	K	K	K	K	K	K	—	K	A
6	—	—	—	—	—	—	SzN	SzN	—
7	p	nP	—	—	—	—	nP	nP	P

A táblázat adataiból többféle következtetést vonhatunk le.

1. Gary/Ajar négy szövege tartalmi/logikai-szemantikai és kommunikatív összefüggőségére olyan sajátos jegyek együttese jellemző, amely egyértelműen megkülönbözteti a négy szöveget a másik három szerző szövegeitől: valamennyi szövegében több az ASZE-k közötti relációkat explicit formában jelölő, mint az implicit módon jelző konnektív elem; valamennyi szövegének EB szakaszaiban több a kapcsolatos, mint az ellentétes, és több az okadó, mint a következtető kapcsolásfajta; valamennyi szövegének PB szakaszaiban több az aktuálisan konkrét, mint az aktuálisan absztrakt vonatkoztatási alapú N elem.

2. Queneau két szövegére másféle sajátos jegyek együttese jellemző: a két szöveg

EB szakaszaiban több az ellentétes, mint a kapcsolatos kapcsolásfajta, és több a V, mint az N elem, több a nem személyre, mint a személyre referáló V elem.

3. Egyedül *Cl. Roy* két szövegére jellemző, hogy szövegeinek egyszer EB, másszor PB szakaszaiban több a következtető, mint az okadó kapcsolásfajta, hogy az EB szakaszokban több az absztrakt, a PB szakaszokban viszont több a konkrét vonatkoztatási alapú N elem, hogy az EB szakaszokban több a személyre, a PB szakaszokban viszont több a nem személyre referáló V elem.

4. *Sollers* két szövege tartalmi/logikai-szemantikai és kommunikatív összefüggőségére sajátosan jellemző, hogy mind EB, mind PB szakaszaiban több az elvont, mint a konkrét vonatkoztatási alapú N elem, és több a személyre, mint a nem személyre referáló V elem.

Vannak az összefüggőségnek olyan jegyei is, amelyek több szerző két-két szövegére, vagy Gary/Ajar négy szövegére egyformán jellemzőek. Például:

a) *Gary/Ajar* mindegyik, *Cl. Roy* és *Sollers* mindkét szövegének EB szakaszaiban több a kapcsolatos mint az ellentétes kapcsolásfajta (lásd 4.3.);

b) *Gary/Ajar* — éppúgy mint a másik három szerző — szövegeinek PB szakaszaiban több az ellentétes, mint a kapcsolatos kapcsolásfajta (lásd uo.);

c) A *G* és a *Q* jelű szövegpár EB szakaszaiban több a konkrét, mint az absztrakt vonatkoztatási alapú N elem.

Vannak azonban az összefüggőségnek kevésbé jellemző, valamilyen korrelációt sejtető jegyei is.

A két *R* és a két *S* jelű szöveg EB szakaszaiban több az implicit módon jelzett, mint az explicit formában jelölt kapcsolásfajta. És mind a négy szöveg EB szakaszaiban több az elvont, mint a konkrét vonatkoztatási alapú N elem, egyszersmind több a személyre, mint a nem személyre referáló V elem.

Az absztrakt vonatkoztatási alapú N és a személyre referáló V elemek az A/1 jelű szöveg EB és a két *S* jelű szöveg PB szakaszaiban szintén együttesen fordulnak elő. Bár több az elvont, mint a konkrét vonatkoztatási alapú N elem a Q/2 jelű szöveg PB szakaszaiban is, ezekben a PB szakaszokban azonban több a személyre, mint a nem személyre referáló V elem.

Vajon az absztrakt vonatkoztatási alapú N és a személyre referáló V elemeknek az az együttes előfordulása, amely a két *R* és a két *S* jelű szövegre jellemző, nem függ-e össze azzal, hogy mindkét szövegben több az impliciten jelzett, mint az expliciten jelölt konnektív elem? A kérdésre megnyugtató választ csak akkor lehetne adni, ha kellő számú példán igazolni lehetne, hogy az impliciten jelzett kapcsolásfajta, az absztrakt vonatkoztatási alapú N és a személyre referáló V elemek között van bizonyos kölcsönös összefüggés. Márpedig az elemzett néhány példa alapján mindössze felvethetem azt a kérdést, nem a gondolkodás valamilyen sajátos grammatikája húzódik-e meg ezek mögött a korrelációk mögött?

5.4. Miután feltártuk azokat a relevánsnak ítélt jegyeket, amelyek a szövegek EB és PB szakaszai textúrájának tartalmi/logikai-szemantikai és kommunikatív összefüggőségére jellemzőek, most már átfogóbban tudjuk értelmezni a négy szerző sajátos szöveg-szervező eljárásait.

5.4.1. Ha a különböző táblázatokat végignézzük, azt látjuk, hogy a két *G* és a két *A* jelű szöveg között a legfeltűnőbb különbségek az EB és a PB szakaszok szemantikai-kommunikatív összefüggőségének jellemzői között bújnak meg. A tíz szöveg közül csak

erre a négyre jellemző, hogy EB szakaszaik valamennyi N és V eleme jobban különbözik egymástól, mint a PB szakaszaikba foglalt összes N és V elem. Nem különbözik azonban egymástól a négy szöveg egyetlen olyan jegye sem, amely akár az EB, akár a PB szakaszokban a textúra tartalmi/logikai-szemantikai összefüggőségére jellemző.

Bár nem kétséges, hogy Gary nagyon tudatosan törekedett arra, hogy a saját nevének megjelentetett regények ne hasonlítsanak az Ajar-regényekre, gondolkodásának grammatikáját mégsem tudta megváltoztatni. Nem is képzelhetjük el, hogy ezt a konnektív elemek gyakoriságából, megoszlásából kihüvelyezhető — BÉKÉSI IMRE szavaival — objektiválódott gondolatot az önellenőrző tudat képes volna vezérelni.

Végül, ha átfutunk a 10. táblázat G/1—A/1, G/1—A/2, G/2—A/1 és G/2—A/2 jelű oszlopán, és visszagondolunk arra, hogy az A/1 jelű szöveg 1974-ben, a G/1 és az A/2 jelű 1975-ben jelent meg, a G/2 jelű pedig négy évvel később, óhatatlanul felmerül a kérdés: nem azért van-e több hasonló jellemzője a G/2 és az A/2 jelű szövegnek, mint a három másik szövegpárnak, mert 1979-ben Gary már nem igazán tartott attól, hogy leleplezik, ezért éber figyelme is alábbhagyott. Ezért fordulhat elő az, hogy a G/2 jelű szövegben viszontláthatjuk az A/2 jelű egyik-másik szövegszervező és kifejező eljárását. (Erről részletesebben lásd a 8.3.4. következtetéseit.)

**5.4.2.** *Queneau* két szövegének legsajátosabb jellemzője a PB szakaszok meghatározó funkciója: az EB és a PB szakaszok szerveződésének dinamikus volta (a V elemeknek az N elemeknél gyakoribb előfordulása), a konkrét és közvetlen személyközi kapcsolatteremtés (a személynevek nagy száma).

Ezzel a (stilizált) közvetlenséggel függ össze az argó/durva/népies stílusminősítésű szavaknak a 7. táblázatban bemutatott magas aránya is. Szintén ezzel függ össze az, hogy a szereplők között kialakuló/kialakult viszony az ASZE-k közötti relációk jelölését/jelzését is gyakran feleslegessé teszi (vö. 4.1.).

A két szöveg, ugyanúgy mint a két A jelű, magán viseli a naiv beszélők gondolkodás- és kifejezőmódjának lenyomatát. A két A jelű szövegre különösen a narratív bőbeszédűség a jellemző (vö. a különböző táblázatok adatait). A két Q jelű szövegnek ellenben az a feltűnő sajátossága, hogy minden szintjén váltakoznak egymással a redundáns és az elliptikus kifejező eljárások (lásd még 7.1.2.).

**5.4.3.** *Cl. Roy* két szövegének sajátossága, hogy mind az EB és a PB szakaszokba foglalt ASZE-k közötti relációk, mind az ASZE-k két pilléremének koreferenciális viszonylatai nemcsak ellentétesen, hanem szimmetrikusan ellentétesen oszlanak meg (vö. az E:I, az okadó: következtető kapcsolásfajták és az N:V, a K:A, az nP:P elemek megoszlásának adatait). A két szöveget elsősorban a textúra elvontabb szerveződése különbözteti meg a két A és a két Q jelű szövegtől; a két G jelű szöveg egyik-másik jellemzője azonban hol az egyik, hol a másik R jelű szöveg jellemzőjével rokonítható (vö. 7.2.1—2. és 7.3.1.).

**5.4.4.** *Sollers* szövegének textúrájára szintén jellemző az impliciten jelzett konnektív elemeknek az expliciten jelölteknél magasabb aránya. A tíz szöveg közül csak erre a kettőre jellemző azonban, hogy mind az EB, mind a PB szakaszokban több az absztrakt, mint a konkrét vonatkoztatási alapú N elem, és több a személyre, mint a nem személyre referáló V elem. Ezeknek az elemeknek az összes szövegszóhoz viszonyított aránya a két szöveg PB szakaszaiban egyedülállóan magas. Ebből pedig máris levonhatjuk azt a következtetést, hogy Sollers másképpen szervezi szövegeit, elsősorban szövegei PB szakaszait, mint a másik három szerző (vö. 7.2.1—2. és 7.3.1.).

## V. Az egymást követő, illetve megelőző elbeszélő és párbeszédes bekezdések között kialakuló/kialakított szemantikai-kommunikatív összefüggőség jellemzői (D.)

6. Az előző részekben elemeztük, szembesítettük, majd értelmeztük a tíz szövegnek azokat a jegyeit, amelyek az EB és PB szakaszaikba foglalt ASZE-k között kialakuló/kialakított tartalmi/logikai-szemantikai összefüggőségekre jellemzőek, ez után pedig azokat, amelyek ASZE-ik fontosabb névszói és predikatív elemei szemantikai-kommunikatív összefüggőségének sajátjai.

Most először azokat a jegyeiket fogjuk elemezni, szembesíteni, majd értelmezni, amelyek az egymást követő, illetve megelőző EB és PB bekezdések között kialakuló/kialakított szemantikai-kommunikatív összefüggőségre jellemzőek, ez után pedig azokat, amelyek a PB szakaszokat alkotó bekezdések szemantikai-kommunikatív összefüggőségének sajátjai.

6.1. Az EB és PB, illetve a PB és az EB szakaszok/bekezdések kommunikatív összefüggőségét nem jellemezhetjük aszerint, hogy melyik szövegnek hány EB, illetve PB szakasza/bekezdése van. Számuk, arányaik szövegenként különböznek (vö. az 1. ábra és a 3. táblázat megfelelő oszlopait). De az is nyilvánvaló, hogy nem minden EB szakasz utolsó bekezdése határos valamelyik PB szakasz első bekezdésével — és viszont (vö. a 2. és 3. ábra sémáit).

Ezért először is azzal kellett tisztába jönnöm, hogy az egymást követő, illetve megelőző EB és PB bekezdések száma hogyan aránylik az egyes szövegek összes bekezdésének számához; hogy ezek a bekezdések a szöveg összes bekezdésének hány százalékát teszik ki.

Ezeket az arányokat szemléltetem az 5. ábrán.

A függőleges tengely mentén elhelyezett számok az egymást követő, illetve megelőző EB és PB bekezdéseknek a szövegek összes bekezdéséhez viszonyított százalékarányát mutatják meg.

A szövegek jele fölött elhelyezett bal oldali egyenes a PB bekezdésekkel határos EB bekezdések, a jobb oldali meg az EB bekezdésekkel határos PB bekezdéseknek a szövegek összes bekezdéséhez viszonyított arányának felel meg.

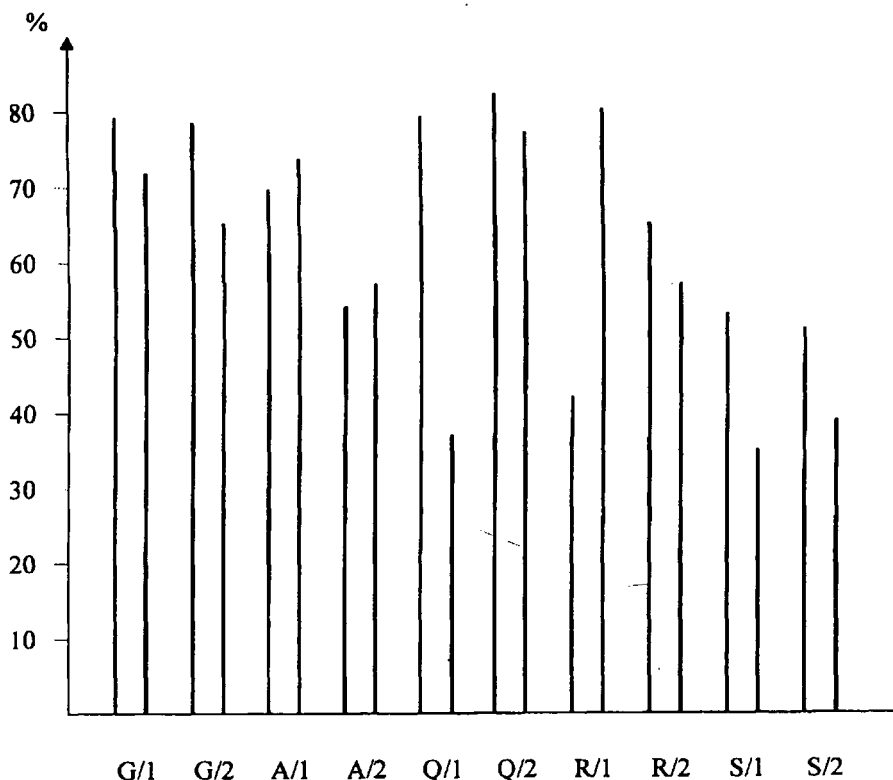
Az ábráról azt olvashatjuk le, hogy bár a Q/1 jelű szövegben van a legtöbb PB bekezdés, az EB bekezdésekkel határos PB bekezdések száma ebben a szövegben a legalacsonyabb, és bár az R/1 jelű szövegben van a legkevesebb PB bekezdés, ezeknek a bekezdéseknek több mint kétharmada határos valamelyik EB bekezdéssel.

Ezeknek az arányoknak a figyelembevételével próbáljuk meg kifürkészni a tíz szöveg egymást követő, illetve megelőző EB és PB bekezdései között létesülő/létesített szemantikai-kommunikatív összefüggőség sajátos jegyeit.

6.2.1. Elemzésem alapjául négy főbb szempontot vettem.

1. Az első csoportba azokat az EB bekezdésekbe foglalt relációkat soroltam, amelyek ún. idéző mondattal (az idéző mondat valamelyik változatával) utalnak a PB bekezdésben megszólaló szereplőre, vagy amelyek bevezetik ennek a szereplőnek a PB bekezdésben kvázi-szószerint „idézett” közlését:

**EB:** [...] il paya un tribut aux convenances en disant très vite: (Szó szerint: leróttá adóját az illendőségnek, így szólalván meg azon nyomban:)



5. ábra

PB: Je connais un coin d'où l'on peut voir tout le cortège. ('Tudom, hol van az a hely, ahonnan az egész menetre rá lehet látni.')(G/2)

2. A második csoportba azokat a PB bekezdésekbe foglalt relációkat soroltam, amelyek időző mondattal jelenítik meg a bekezdésekben megszólaló szereplőt:

EB: Je saisis l'occasion en vol et j'ai fait un pas de géant. ('Röptében kaptam el az alkalmat, és hatalmasat léptem előre.')

PB: Vous allez parfois au cinéma? d e m a n d a i - j e. ('Jár néha moziba? — kérdeztem.')

EB: Comme ça, très decontracté. [...] ('Így, ilyen fesztelenül.')(A/1)  
vagy:

PB: Dieu sauve le Roi! murmura - t - il pour la troisième fois. ('Isten óvja a királyt! — dörmögte harmadszor is.')

EB: Il ne fit que murmurer, cette fois-ci, car [...] Coryn Kelleher, pressé, lui avait injecté une balle dans le citron. ('Ezúttal csak dörmögött, mert [...] Coryn Kelleher, aki sietett, egy golyót lövellt a kókuszába.')(Q/2)

3. A harmadik csoportba azokat a relációkat soroltam, amelyek sem a PB bekezdést megelőző EB bekezdésben, sem a PB bekezdést követő EB bekezdésben nem jelölik az aktuálisan megszólaló beszédpartot:

EB: Soprano se leva, finit son verre de bière et le posa sur la table. ('Soprano felkelt, kiitta a sörét, és poharát visszatette az asztalra.')[Értsd: mondván:]

PB: Viens, *barone mio*. ('Gyere, *barone mio*.')[Esetleg így: [...] — mondta.]

EB: Son compagnon acquiesça brusquement et [...] ('Társa gyorsan rábólintott, és [...]')(G/2)

4. A negyedik csoportba kétféle relációt soroltam:

a) azokat a viszonylatokat, amelyek egy PB bekezdések közé ékelt EB bekezdésben leírják (körülírják) a párbeszédben beálló átmeneti szünetet (a kommunikáció időleges elakadását):

PB: Racontez-moi quelque chose, monsieur Hamil. Racontez-moi comment vous avez fait votre grand voyage à Nice quand vous aviez quinze ans. ('Meséljen valamit, Hamil úr. Mesélje el, milyen volt az a nagy útja, amikor Nizzába ment, tizenöt éves korában.')

EB: Il se taisait. ('Hallgatott.')

PB: Moi? J'ai fait un grand voyage à Nice. ('Én? Én voltam Nizzában valami nagy úton?')(A/2)

b) azokat a viszonylatokat, amelyek csak valamilyen tipográfiai jelöléssel érzékeltetik, hogy a párbeszédben résztvevő beszédpartnerek között kialakult gondolatközlés és személyközi kapcsolatteremtés megszakadt:

PB: *Poor son of a bitch*, grommela Dooley. La mort doit se marrer en voyant ça. ('Nyavalyás gazember — dörmögte Dooley. Ha a halál ezt látja, jót röhöghet magában.')

EB: Il s'en alla. ('Elment.')[Értsd: és ezzel sarkon is fordult.]

EB: — — — (Vö. a 3. ábra G/1 jelű sémájának 15—16. sorát)

vagy:

PB: Nous pourrions parler de tout cela avec votre femme. ('Minderről [egyszer] beszélgethetnék a feleségével.')

PB: Oui. Revenez... Une autre fois. ('Igen. Jöjjön vissza... Majd máskor.')

EB: Il raccompagne Babelain vers la porte. [...] ('Babelain-t az ajtóig kíséri. [...]')

EB: — — — (R/2)

6.2.2. Először aszerint csoportosítottam a tíz szöveg jellemző relációit, hogy az egymást követő, illetve megelőző (a) EB bekezdések vagy (b) PB bekezdések hány százaléka jelzi explicit formában a kommunikáció felvételét; hogy (c) a vizsgált bekezdések hány százaléka utal implicit módon a kommunikáció felvételére, és hogy (d) a vizsgált EB bekezdések hány százaléka írja le, írja körül vagy jelzi, hogy az aktuális beszédpartnerek között folyó (folytatott) dialógus megszakad, illetve lezárult.

Ezeket az adatokat a függelékben mellékeltem 11. táblázatban összesítettem.

Hogy a táblázat adatait könnyebben lehessen áttekinteni, szembesíteni és értelmezni, újra kellett őket rendeznem, aszerint hogy a szövegek EB vagy PB bekezdéseiben fordul-e elő gyakrabban idéző mondat, és hogy ebben az idéző mondatban mi jelöli gyakrabban az aktuális szubjektumot:

— személynév (pl. [...] dit *Rainier* — '[...] — mondta *Rainier*' [G/2]);

— főnévi szócsoport (pl. *Le vétérinaire* me dit — '*Az állatorvos azt mondta nekem*' [A/1]);

— igei szócsoport (mint pl. az 1. alatt idézett EB bekezdésben.)

Külön csoportosítottam az aktuális beszélőre explicit formában, illetve implicit módon utaló bekezdéseket, hogy megtudjam, melyik szövegre mi a jellemzőbb: az explicit jelölés-e, vagy az implicit jelzés.

Végül külön csoportosítottam azokat az EB bekezdéseket, amelyek a kommunikáció lezárására utalnak, hogy megtudjam, melyik szövegre és milyen mértékben jellemző a gondolatközlés és személyközi kapcsolatteremtés folyamatossága, illetve szakadozottsága.

Ezeket az adatokat a 12. táblázatban összesítettem.

12. táblázat

A szöveg jele	a	b	c	d
G/1	—	V	∅	+
G/2	—	SzN	E	+
A/1	N	—	∅	∅
A/2	V	—	∅	+
Q/1	V	—	E	∅
Q/2	—	SzN	∅	—
R/1	—	SzN	E	∅
R/2	—	SzN	E	+
S/1	—	SzN	I	+
S/2	SzN	—	I	+

Jelmagyarázat

- a* az expliciten jelölt szubjektum az EB bekezdésben  
*b* az expliciten jelölt szubjektum az PB bekezdésben  
*c* az aktuális beszélőt explicit formában/implicit módon jelölő/jelző szubjektum dominanciája  
*d* + a kommunikáció szakadozott  
 – a kommunikáció szakadozottsága kevéssé jellemző  
 ∅ a kommunikáció folyamatos/folytonos

6.3. A táblázatban bemutatott adatok most is — szükségszerűen — elleplezik a kiemelt jellemzők különbözőségének mértékét (vö. 4.3.). Például azt, hogy bár az S/2 jelű szöveg PB bekezdéseit megelőző EB bekezdések idéző mondataiban a szubjektumot a leggyakrabban személynév jelöli, de az EB bekezdésekben általában kevés az idéző mondat, ebben a néhány idéző mondatban viszont kizárólag személynév jelöli a szubjektumot.

Az adatokból azt tudjuk meg, hogy a Q/1 jelű szöveg EB bekezdései, és a Q/2 jelű PB bekezdései tartalmaznak több idéző mondatot. De nem tudjuk meg belőlük azt, hogy a Q/1 jelű szöveg PB szakaszaiba foglalt idéző mondatok jó része személynévvel utal a szubjektumra, mert a szöveg EB bekezdései több idéző mondatot foglalnak magukban, mint a PB bekezdések, és az EB bekezdések idéző mondatainak többségében a szubjek-



tumra valamilyen predikatív szócsoporthoz utal (pl.: *Tout faraud, il cria: — 'Nagyképpen így kiáltott [ő] fel.'*).

Ennek ellenére az adatok jól szemléltetik:

1. az *idéző mondatok funkcióját*: az EB bekezdésekbe foglalt idéző mondatok funkciója az elválasztás. Az EB bekezdésekbe foglalt idéző mondatok és az őket követő PB bekezdés között létesülő/létesített szemantikai-kommunikatív relációra a kontextusfüggőség jellemző (az EB bekezdések önmagukban nem értelmezhetők). A PB mondatokba foglalt idéző mondatok funkciója az elválasztás, ezért a köztük és az őket megelőző bekezdések között létesülő/létesített relációra a kontextusfüggetlenség jellemző (a PB bekezdések önmagukban is értelmezhető szövegegységek, lásd a 6.2.1. 2. alatt bemutatott példákat);

2. az *impliciten jelzett relációk kétféle funkcióját*: kiemelik a szövegek EB szakaszaira jellemző explicit, illetve implicit viszonylatokat, mint a G/2 és a Q/1, illetve a két S jelű szövegben, vagy ellenkezőleg: ellenpontosítják az EB szakaszokra jellemző explicit, illetve implicit viszonylatokat, mint a G/1, a két A és a Q/2 jelű szövegben;

3. a *PB szakaszok kétféle funkcióját*: alárendelt, illusztratív funkciójukat, amely a beszédpartnerek között kialakuló/kialakított kommunikáció gyakori megszakadásában, lezárásában manifesztálódik, illetve főlérendelt funkciójukat, amely a beszédpartnerek között kialakuló/kialakított kommunikáció folyamatosságában, folytonosságában jut kifejezésre;

4. *Gary/Ajar* négy írása szemantikai-kommunikatív összefüggérendszerének *szövegenként eltérő jellegét*, egyszersmind azt is, hogy a két A jelű írásműnek vannak olyan jegyei, amelyek egyedül erre a két szövegre jellemzőek, amelyek magyarázzák, miért volt, miért lehetett sikeres Gary álcázása.

Az egyes szövegek sajátos jegyeit most is csak akkor fogjuk részletesebben értelmezni, amikor már áttekintettük a párbeszédes szakaszokat alkotó bekezdések között létesülő/létesített szemantikai-kommunikatív összefüggőségnek az egyes szövegekre, a négy szerzőre jellemző jegyeit (lásd 7.3.).

## VI. A párbeszédes szakaszokat alkotó bekezdések között létesülő/létesített szemantikai-kommunikatív összefüggőség jellemzői (E.)

7. Minthogy a PB szakaszokat alkotó bekezdések közötti szemantikai-kommunikatív összefüggőség nehezen értelmezhető az egymást követő, illetve megelőző EB és PB bekezdések közötti összefüggőség jellemzői nélkül, ebben a fejezetben folyamatosan visszautalok az előző fejezet adataiból levont következtetésekre.

7.1. Hogy a PB szakaszokat alkotó bekezdések összefüggőségét pontosabban elemezhessem, először két szempont szerint vizsgáltam meg a tíz szöveg (PB) bekezdéseit:

1. a gondolatközlés és a személyközi kapcsolatteremtés felvételére/újrafelvételére, fenntartására, illetve megszakadására/lezárására, vagyis a *fatikus* funkciójú bekezdések, és

2. a kommunikáció érzelmi telítettségét írásjelek, különböző kifejezőformák és/vagy eljárások segítségével érzékelhető, vagyis az *emotív* funkciójú bekezdések megoszlása szerint.

### 7.1.1. Szövegenként gyűjtöttem ki

1. azokat a (fatikus funkciójú) bekezdéseket, amelyek

a) a kommunikáció felvételére utalnak. Például:

— *Dites-moi, mon vieux, vous n'auriez pas par hasard une trompette sur vous? ('Mondja csak, öregem, nincs magánál véletlenül egy trombita?')*  
(G/2)

b) a kommunikáció fenntartására utalnak. Például:

— Monsieur Hamil, pourquoi ne me répondez-vous pas? ('Miért nem válaszol, Hamil úr?')

— *Tu es bien jeune et quand on est très jeune, il y a des choses qu'il vaut mieux ne pas savoir. ('Nagyon fiatal vagy [még], és ha az ember nagyon fiatal, jobb ha bizonyos dolgokat nem ismer.')* (A/2)

Az első bekezdés a kommunikáció felvételére, a második a fenntartására utal. A kérdés és a felelet közötti összefüggés jelöletlenül is értelmezhető. Kifejtve: azért nem válaszolok, mert [te még nagyon fiatal vagy...].

c) a kommunikáció megszakadására vagy lezárására utalnak. Például:

— Oui, dit-il boudeur. C'est la bonne moyenne à notre âge. On ne peut pas faire mieux. ('Igen, — mondta duzzogva. A mi korunkban ez a jó átlag. Jobban nem lehet teljesíteni.')

— *Non, on ne peut pas. ('Nem, tényleg nem.')* (G/1)

Az első bekezdés a kommunikáció fenntartására utal, a második a lezárására. Utána a párbeszédben beálló szünetet leíró (körülíró) EB bekezdés következik:

Il resta silencieux un moment [...] ('Egy pillanatra elhallgatott [...]). [Vö. 6.2.1. 4. a)]

2. azokat a bekezdéseket, amelyek a kommunikáció érzelmi, indulati telítettségére utalnak. Például:

EB: *Il était en colère. [...]* ('Dühös volt.')

PB: Et puis pourquoi moi? Pourquoi c'est moi que vous venez trouver avec votre souris? Ça veut dire quoi? [...] ('És miért éppen én? Miért éppen hozzám jön a [nyavalyás] egere miatt? Micsoda dolog!') (A/1)

A PB bekezdést megelőző EB bekezdés előrebocsátja, leírja, hogy az aktuálisan megszólaló szereplő ugyancsak haragra gerjedt. Az érzelmi, indulati telítettség érzékeltetésének azonban más módozatai is vannak. Például:

D'abord, je vous permets pas de me tutoyer. ('Először is nem tűröm, hogy tegezzen.')

— *Foireux*, répliqua Gabriel avec simplicité. ('S z a r o s —, vágott vissza Gabriel nemes egyszerűséggel.')

 (Q/1)

A kommunikáció felvételére, fenntartására és megszakadására vagy lezárására utaló fatikus funkciójú és az emotív funkciójú bekezdések százalékos megoszlását a függelékben mellékelt 13. táblázatban összesítettem.

7.1.2. A 13. táblázat adataiból azt tudjuk meg, hogy az *emotív* funkciójú bekezdések a *G/1*, az *A/1*, a *két Q* és az *R/1* jelű szövegben fordulnak elő az átlagosnál gyakrabban.

Az emotív megnyilatkozásokra jellemző az érzelmi/indulati telítettséget jelző kérdő- és/vagy felkiáltójel, a rendszerint a befejezetlenséget jelző három pont (...). De vannak explicitebb formái is, mint pl. a 'dühösen kiáltott fel' típusú körülírások/leírások. Jellemző lehet rájuk bizonyos szövegelemek túljelölése (redundáns ismétlődése), vagy ellenkezőleg: az elliptikus kifejezőmód: egyes elemek feltűnően alacsony aránya.

A fenti öt szövegben a jelölések/jelzések, a redundáns elemek, illetve az elliptikus kifejezőmód jellemzői a következőképpen oszlanak meg:

A szöveg jele	Az emotivitás jelölése/jelzése	A redundancia jellemző jegyei	Az ellipszis
G/1	...	az N elemek magas aránya a kapcsolatos kapcsolásfajták magas aránya	a V elemek alacsony aránya ----- aránya
A/1	! ?	az N elemek magas aránya az E konnektív elemek magas aránya	a V elemek alacsony aránya ----- aránya
Q/1	körülírás/ leírás	a személynevek és a V elemek magas aránya	a konnektív elemek alacsony aránya de: az E okadó és következő kapcsolásfajták magas aránya
Q/2	körülírás/ leírás + !	a személynevek különösen magas aránya	a konnektív elemek alacsony aránya de: az I okadó kapcsolásfajták magas aránya
R/1	!	a személynevek és a V elemek magas aránya	a konnektív elemek különösen alacsony aránya

Mind a redundáns, mind az elliptikus kifejezőmódnak vannak hasonló jegyei a G/1 és az A/1, a Q/1 és a Q/2 jelű szövegben. Az R/1 jelű szöveg redundanciája kevésbé jellemző a szövegalkotóra, de jellemző rá az elliptikus kifejezőmód (vö. az impliciten jelzett konnektív elemek magas arányát).

Kíváncsi voltam arra is, van-e valami összefüggés az emotív bekezdések magas aránya és az ún. vaskos szavaknak az átlagosnál gyakoribb előfordulása között. Az 5.1.1. részben bemutatott 7. táblázat adataiból az derül ki, hogy az emotivitás és az argó/durva/népies stílusminősítésű szavak gyakorisága — viszonylagos gyakorisága — között nincs semmiféle közvetlen összefüggés (vö. pl. a G/1 és az A/1, vagy az A/1 és az S/2 jelű szöveg megfelelő adatait).

7.1.3. A 13. táblázat adataiból azt is megtudjuk, mi jellemző a tíz szöveg *fatikus* funkciójú PB bekezdéseire. De hogy összefüggő képet kapjunk arról, hogy a háromféle fatikus funkció miképpen oszlik meg a tíz szövegben, nemcsak a PB bekezdések között, hanem a PB bekezdések és az őket megelőző, illetve követő EB bekezdések között, a 14. táblázat A részében egymás mellé állítottam a 11. és a 13. táblázat erre vonatkozó jellemzőit.

14. táblázat, A

A szöveg jele	A jellemző fatikus funkció		
	az egymást megelőző/követő EB	PB bekezdésekben	A PB szakaszokat alkotó PB
G/1		felvétele	lezárása
G/2		felvétele	lezárása
A/1	felvétele		lezárása
A/2	felvétele		fenntartása
Q/1	felvétele		fenntartása
Q/2		felvétele	felvétele
R/1		felvétele	felvétele
R/2		felvétele	fenntartása
S/1	I felvétele		fenntartása
S/2	I felvétele		fenntartása

A táblázat B részében azután együttesen értelmeztem a kommunikáció folyamatának az egyes szövegekre jellemző különféle sajátos jegeit.

14. táblázat, B

	A kommunikáció		
	statikus:dinamikus	folyamatos:szakaszos	egyéb jellemzők
G/1	statikus	szakaszos	I lezárás +
G/2	statikus	szakaszos	I felvétel +
A/1	statikus	szakaszos	I lezárás Ø
A/2	dinamikus	folyamatos	I felvétel Ø
			I lezárás+++
Q/1	dinamikus	folyamatos	I lezárás Ø
Q/2	dinamikus	folyamatos	I felvétel Ø
R/1	EB dinamikus PB statikus	szakaszos	I lezárás Ø
R/2	EB dinamikus PB statikus	szakaszos	I lezárás +
S/1	statikus	szakaszos	I felvétel Ø
S/2	statikus	szakaszos	I felvétel +

Jelmagyarázat: E explicit + az átlagosnál gyakoribb  
 I implicit +++ az átlagosnál jóval gyakoribb  
 Ø egyszer sem fordul elő

*Statikusnak* akkor mondom a PB bekezdések között létesülő/létesített viszonylatokat, ha — mint a két G, az A/1 és a két S jelű szövegben — az N elemek az EB és a PB szakaszokban gyakrabban fordulnak elő, mint a V elemek, *dinamikusnak* pedig akkor, ha — mint az A/1 és a két Q jelű szövegben — a V elemek az EB és a PB szakaszokban gyakrabban fordulnak elő, mint az N elemek. Csak a két R jelű szöveg sajátossága, hogy EB szakaszaikban a V elemek fordulnak elő az N elemeknél gyakrabban, PB szakaszaikban viszont az N elemek fordulnak elő a V elemeknél gyakrabban.

*Szakaszosnak* akkor mondom a kommunikáció szerveződését, ha — mint a két G, az A/1, a két R és a két S jelű szövegben — a kommunikáció lezárására utaló bekezdések és a kommunikáció felvételére/fenntartására utaló bekezdések száma közötti különbség releváns, *folyamatosnak* pedig akkor, ha — mint a két Q jelű szövegben — a kommunikáció felvételére/fenntartására utaló bekezdések aránya relevánsan magasabb, mint azoké a bekezdéseké, amelyek a kommunikáció lezárására utalnak, vagy ellenkezőleg akkor, ha — mint az A/2 jelű szövegben — a kommunikáció lezárására utaló bekezdések aránya magasabb, mint a kommunikáció felvételére utalóké. És mindkét esetben figyelembe vettem az „egyéb jellemzők” csoportjába sorolt és az egyes szövegekre sajátosan jellemző arányokat is.

A szövegek jellemző jegyeinek megoszlása a két Q, a két R és a két S jelű szövegben — ismét — szerzőspecifikus. És bár azonos a két G jelű szövegben is, a két A jelűben viszont nem az. (Nem véletlen, hogy első benyomásom a négy szövegről éppen az volt, mennyire különbözik a két A jelű szöveg EB és PB szakaszainak elrendeződése és szerveződése a két G jelűétől [vö. 2.1.].)

7.2.1. A második szempont, amely szerint a PB szakaszokat alkotó bekezdések összefüggőségének jellemzőit vizsgálni fogjuk, a tíz szöveg bekezdései között létesülő/létesített szemantikai-kommunikatív szempontból főhangsúlyos elemek megoszlása. Vagyis arra a kérdésre keresünk választ, melyek az egyes szövegek egymást követő, illetve megelőző PB bekezdéseinek azok az elemei, amelyek a beszédársak közötti gondolatközlés és személyközi kapcsolatteremtés folytonosságát/folyamatosságát biztosítják.

Ezért szövegenként gyűjtöttem ki

1. azokat a bekezdéseket, amelyekben a főhangsúlyos elem az aktuálisan megszólaló szereplőre referál (jele: B<sub>1</sub>):

— *Je connais un coin d'ou l'on peut voir tout le cortège sans être bousculés. ('Ismerek egy zugot, ahonnan rá lehet látni az egész menetre, anélkül hogy az embert jobbra-balra lökdösnék.')* (G/2)

2. azokat a bekezdéseket, amelyekben a főhangsúlyos elem az aktuálisan megszólított szereplőre referál (jele: B<sub>2</sub>):

— *Tu n'es pas un enfant comme tous les autres, mon petit Victor. ('Te nem vagy olyan, mint a többi gyerek, kis Victorom.')* (A/2)

3. azokat a bekezdéseket, amelyekben a főhangsúlyos elem a kommunikáció folyamatára referál (jele: pr):

— *Je n'y peux rien, dis-je. [...] Je viens chercher du secours, c'est tout. Il y a une mortalité terrible chez les sentiments. ('Nem tehetek róla — mondtam. [...] Segítségért jöttem, ennyi az egész. Rettenetes halálozás van az érzelmeknél.')*

— *Vous parlez un français très curieux, dit-il. ('Maga nagyon különösen fejezi ki magát — mondta.')* (A/2)

A második bekezdés egyik predikatív eleme  $B_1$ -re, a másik  $B_2$ -re referál ugyan, de a gondolatközlés és a személyközi kapcsolatteremtés szempontjából a meghatározó az a névszói állítmányi elem (un français très curieux — szó szerint: nagyon különös francia), amely a  $B_2$  szintaktikai-szemantikai szempontból rosszul formált mondatára utal vissza: *une mortalité... chez les sentiments* ('halálozás ... az érzelmeknél');

4. azokat a bekezdéseket, amelyekben a főhangsúlyos elem a kommunikáció tárgyára/tartalmára referál (jele:  $k_t$ ):

— *Ce que nous faisons, en somme, c'est reconstituer les temps primitifs.* ('Amit mi csinálunk, az végül is az, hogy helyreállítjuk az őszállapotot.')

— *Les temps primitifs?* ('Az őszállapotot?') (S/2)

A függelékben mellékelt 15. táblázatban azt mutatom be, hogy melyik szöveg PB bekezdéseinek hány százalékában esik a főhangsúly valamelyik szereplőre — a gondolatközlés és személyközi kapcsolatteremtés egyik szubjektumára —, illetve a kommunikáció folyamatára vagy tárgyára, tartalmára — a kommunikáció valamelyik objektumára.

A párbeszédetek szemantikai-kommunikatív összefüggőségének főhangsúlya

— a  $G/2$ , a két  $Q$  és a két  $R$  jelű szövegben leggyakrabban az aktuálisan megszólaló beszélőre,

— a  $G/1$ , az  $A/1$  és a két  $S$  jelű szövegben leggyakrabban a kommunikáció folyamatára esik,

— de csak az  $A/2$  jelű szövegben esik leggyakrabban az aktuálisan megszólított szereplőre.

Az adatokat — a könnyebb áttekinthetőség kedvéért — úgy csoportosítottam át a 16. táblázatban, hogy A részének 1. oszlopában azt tüntettem fel, melyik szöveg bekezdéseiben esik a főhangsúly leggyakrabban a megszólaló, illetve a megszólított szereplőre, 2. oszlopában pedig azt, hogy ugyanezekben a szövegekben gyakrabban esik-e a főhangsúly a kommunikáció folyamatára, mint a kommunikáció tárgyára. A táblázat B részének 1. oszlopából azt tudjuk meg, hogy melyik szöveg bekezdéseiben esik a főhangsúly leggyakrabban a kommunikáció folyamatára, illetve tárgyára, 2. oszlopából végül azt, hogy ugyanezekben a szövegekben gyakrabban esik-e a főhangsúly az aktuálisan megszólaló, illetve az aktuálisan megszólított beszédpartnásra.

A táblázat A részében feltüntetett öt szövegben a főhangsúly a leggyakrabban az aktuálisan megszólaló beszélőre esik, és csak egy szövegben — a  $G/2$  jelűben — az aktuálisan megszólított beszélőre.

16. táblázat

A

A szöveg jele	A megszólaló : megszólított szereplő	A kommunikáció tárgya : folyamata
G/2	$B_1$	$k_t$
A/2	$B_2$	pr
Q/1	$B_1$	pr
Q/2	$B_1$	pr
R/1	$B_1$	$k_t$
R/2	$B_1$ ( $B_2=\emptyset$ )	pr

## B

	A kommunikáció tárgya : folyamata	A megszólaló : megszólított szereplő
G/1	pr	B <sub>2</sub>
A/1	pr	B <sub>1</sub>
S/1	pr	B <sub>1</sub> (B <sub>2</sub> =∅)
S/2	pr	B <sub>1</sub>

A táblázat második oszlopában négy olyan szöveg van, amelyben a kiegészítő funkciójú főhangsúly jellemzően a kommunikáció folyamatára esik, és csak két szövegben — a *G/2* és az *R/1* jelűben — kerül gyakrabban a kommunikáció tárgyára, mint folyamatára.

A táblázat B részében feltüntetett négy szövegben a meghatározó funkciójú főhangsúly jellemzően a kommunikáció folyamatára esik, a kiegészítő funkciójú főhangsúly az *A/1*, az *S/1* és az *S/2* jelű szövegben az aktuálisan megszólaló szubjektumra kerül, és csak a *G/1* jelűben az aktuálisan megszólított szereplőre (szubjektumra).

7.3.1. Ahhoz, hogy együttesen értelmezhezzük a 14—16. táblázatban feltüntetett adatokat, a 17. táblázatban összesítettem a kilenc szövegpárnak azokat a jegyeit, amelyek a PB bekezdéseket megelőző, illetve követő EB bekezdések között, és az egymást megelőző, illetve követő PB bekezdések között létesülő/létesített relációk megoszlására jellemzőek.

A gyakoriságukból következően relevánsnak minősülő koreferenciális viszonylatokat az alábbi öt csoportba soroltam:

- (1) a PB bekezdéseket megelőző, illetve követő EB és a PB bekezdések között létesülő/létesített viszonylatok;
- (2) az egymást megelőző, illetve követő PB bekezdések között létesülő/létesített viszonylatok;
- (3) a párbeszédben résztvevő szereplők közötti gondolatközlés és személyközi kapcsolatteremtés szemantikai-kommunikatív kapcsolódása;
- (4) az egymást megelőző, illetve követő PB bekezdések meghatározó funkciójú főhangsúlyos elemei;
- (5) az egymást megelőző, illetve követő PB bekezdések kiegészítő funkciójú főhangsúlyos elemei.

7.3.2. A két *G* jelű szöveg vizsgált domináns jellemzőinek megoszlása csak a PB bekezdések között kialakított referenciaazonos viszonylatok szempontjából különbözik egymástól. Ebből a sajátos eltéréstől arra következtethetünk vissza, hogy Gary kitüntetett fontosságot tulajdonított — még ha a tudatosság alacsony szintjén is — szereplői egymáshoz való viszonyának és annak, hogy a regények különböző szereplői sajátos kifejező eljárásai is jellegzetesen különbözzenek egymástól. Éppen ez adhatná meg a magyarázatát annak, hogy a két *A* jelű szöveg vizsgált domináns jellemzőinek összefüggőségére más referenciaazonosságon alapuló viszonylatok jellemzőek, mint a két *G* jelű szövegére. Csakhogy a két *G* jelű szöveg PB bekezdéseinek beszerkesztése, szerveződése kevésbé tér el az *A/1* jelűétől, mint az *A/2* jelű szövegé az *A/1* jelűétől. Mintha a szerző ismét olyan művet szeretett volna alkotni, amelynek szerkezete, szerveződése éppoly kevésbé hasonlít a Gary, mint az Ajar néven megjelentetett korábbi regényeire.

17. táblázat

	G	A	G/1— A/2	G/1— A/2	G/2— A/1	G/2— A/2	Q	R	S
1.	stat	—	stat	—	stat	—	din	din	stat
2.	stat	—	stat	—	stat	—	din	stat	stat
3.	szak	—	szak	—	szak	—	foly	szak	szak
4.	—	—	—	—	—	—	B <sub>1</sub>	B <sub>1</sub>	pr
5.	—	—	—	—	—	—	pr	—	B <sub>1</sub>

Jelmagyarázat:      stat      statikus szerveződés  
                           din      dinamikus szerveződés  
                           szak     szakaszosan tagolt kommunikáció  
                           foly     folyamatos kommunikáció

7.3.3. Bár természetesen nem azonos a *Q/1* és a *Q/2* jelű szöveg szűzsége, nem azonosak a két regény szereplői között létesülő/létesített személyközi kapcsolatok, a két szöveg vizsgált domináns jellemzőinek megoszlása sajátosan szerzőspecifikus. A két szövegnek egyetlen olyan jellemzője van, amely nemcsak Queneau írásainak sajátja, ez pedig az, hogy a megszólaló szereplőre referáló szövegelemeket tartalmazó bekezdések gyakorisága és a táblázatban külön nem jelölt emotív színezetű bekezdések száma viszonylag nagy.

7.3.4. A két *R* jelű szöveg vizsgált jellemzői csupán abban különböznek egymástól, hogy az *R/2* jelűben a kiegészítő funkciójú főhangsúlyos elemek többsége a gondolatközlés és a személyközi kapcsolatteremtés folyamatára utal, az *R/1* jelűben pedig — ugyanúgy, mint a *G/2* jelűben — nem a kommunikáció folyamatára, hanem tárgyára, tartalmára. (Talán nem a véletlennek köszönhető, hogy a *G/2* és az *R/1* jelű szöveg PB bekezdéseinek ASZE-i között ugyanolyan arányban lelhetők fel az okadó és következtető viszonylatok, és ugyanolyan arányban, csak éppen jóval nagyobb számban, a *G/1* és az *R/2* jelű szöveg PB bekezdéseinek ASZE-i között: ebben a két szövegben a kommunikáció folyamatára utaló elemek fordulnak elő gyakrabban, mint azok, amelyek a kommunikáció tárgyára, tartalmára utalnak.)

7.3.5. A két *S* jelű szöveg vizsgált domináns jellemzőinek megoszlása éppúgy, mint a két *Q* jelűé, sajátosan szerzőspecifikus. Az a sajátosságuk, hogy a párbeszédés bekezdések összefüggőségének valamennyi jellemző jegye különbözik a két *Q* jelűétől.

## VII. Tíz szöveg — négy szerző (*F.*)

8. Bár a szövegek elemzését és szembesítését még jócskán folytathattam volna, az öt fejezet adatai máris sejtetik, hogy Gary/Ajar regényeinek valóban vannak olyan rejtettebb jegyei, amelyekből rá lehet ismerni a mégolyan leleményes szerző keze nyomára.

A sokféle elemzés és szembesítés azonban azt is sejteti, hogy a tíz szövegnek olyan jegyei is vannak, amelyek nem csupán egy-egy szerzőre jellemzőek, hanem — vélhetően — egy egész szövegcsoportha, itt és most a párbeszédés szakaszokat is tartalmazó, kortárs francia szépirodalmi művek csoportjára.



8.1. Hogy tisztábban láthassuk, melyek a szövegeknek azok a jegyei, amelyek csak az egyik vagy a másik szerzőre jellemzőek, először egy olyan jegyzéket állítottam össze, amely — feltételezésem szerint — a vizsgált szövegek csoportjára általában jellemző szövegalkotó és nyelvi megjelenítő sajátosságokat sorolja fel, természetesen csak azokat, amelyeket behatóbban elemeztünk.<sup>4</sup>

A szövegek *konstitúciójának* szerveződésére általában jellemző, hogy

- az *EB* szakaszokba foglalt bekezdések száma között *kisebbség* a különbségek, mint a *PB* szakaszokba foglalt bekezdések száma között (a tíz vizsgált szövegben ez a különbség 6, illetve 15 bekezdés: szakasz);
- az *EB* bekezdésekbe foglalt mondatok száma között jóval *nagyobbak* a különbségek, mint a *PB* bekezdésekbe foglalt mondatok száma között (a tíz vizsgált szövegben 23, illetve 12);
- az *EB* mondatokba foglalt ASZE-k száma között sokkal *nagyobbak* a különbségek, mint a *PB* mondatokba foglalt ASZE-k száma között (a tíz vizsgált szövegben a szórási értéke 51, illetve 8 között változik).

A szövegek *tartalmi/logikai-szemantikai összefüggőségére* általában jellemző, hogy

- az *EB* szakaszok ASZE-i közötti relációkat jelölő/jelző kapcsolatos, ellentétes, okadós és következtető kapcsolásfajták számának szórása *magasabb*, mint a *PB* szakaszok ASZE-i közötti relációkat jelölő/jelző ugyanezen kapcsolásfajtáké (a tíz vizsgált szöveg *EB* szakaszaiban a szórási legmagasabb értéke 16,9, a legalacsonyabb értéke 7,8; *PB* szakaszaikban a legmagasabb érték 6,9, a legalacsonyabb pedig 2,9), ugyanis
- a *PB* szakaszok ASZE-i között a domináns reláció mindig az, amelyik az ellentétet, a megszorítást jelöli/jelzi.

A szövegek *szemantikai-kommunikatív összefüggőségére* általában jellemző, hogy a *PB* szakaszokba foglalt névszói és igei, az aktuálisan elvont és konkrét viszonyítási alapú névszói, illetve a személyre és nem személyre referáló igei elemek számának szórása számottevően *meghaladja* az *EB* szakaszokba foglalt ugyanezen elemek számának szórását (a vizsgált szövegekben pl. az absztrakt vonatkoztatási alapú *N* elemek szórásának értéke az *EB* szakaszokban 3,8 — a *PB* szakaszokban viszont 8,8).

Jelentősen különbözik persze az egyes szövegek *EB* és *PB* szakaszainak, az ezekbe foglalt bekezdéseknek, a bekezdésekbe foglalt mondatoknak és a mondataikba foglalt ASZE-knek a száma. Ezért amikor jegyzékemet összeállítottam, nem tényszerűségekből, hanem viszonyszámokból indultam ki.

Az is magától értetődőnek látszik, hogy a szövegek *EB* és *PB* szakaszainak egyre mélyebb szintjein egyre kevesebb az olyan jegyük, amely az adott szövegcsoporthoz általában jellemző. És nyilvánvaló az is, hogy különösen a *PB* szakaszok/bekezdések mélyebb szintjeiből kihüvelyezett jegyek egyre erősebben szóródnak, minthogy ezek a jellemzők közvetlen függőségi viszonyban vannak az egymással párbeszédet folytató szereplők gondolkodásmódjával és kifejező eljárásaival.

De nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy van kölcsönösség a szerző által kiválasztott szereplők gondolkodásmódja, kifejező eljárásai és az *EB* szakaszok konstitúciójának szerveződése, texturális összefüggősége között. Mert a téma- és szereplőválasztás nem független a szerző írói alkatától, attól a szövegvilágtól, amelyet művéből/műveiből a befogadó magában kialakít. Valószínűleg ez — ez is — oka annak, hogy Gary az Ajar néven publikált regényeivel olyan sikeresen vezette félre nemcsak olvasóit, nemcsak

író társait, hanem valamennyi kritikusat is. A befogadó az Ajar-regényekből olyan szövegvilágot képez le magának, amely nem juttatja, nem juttathatja eszébe a Gary-regényekből magában kialakított szövegvilágot.

A kontrollszövegek kiválasztásakor azért gondoltam Queneau két regényére, mert különösen a Q/1 jelű szövegről feltételeztem, hogy szövegvilága rokonítható az A/2 jelűével, Sollers két szövegére pedig azért, mert szövegvilága vélhetően emlékeztet a G/1 jelűére.

**8.2.** A függelékben mellékelt 18. táblázat szempontjai alapján most azoknak az elemeknek és relációknak a jegyzékét is összeállítottam, amelyek megoszlása a tíz szöveg közül csak a két G, a két A, illetve csak a két Q, a két R és a két S jelű szövegre jellemző, és összeállítottam azoknak a jegyzékét is, amelyek csak a Gary és Ajar-szövegekből kialakított szövegpárokra jellemzőek.

**8.2.1.** A tíz szöveg közül csak a két G és csak a két A jelű szövegre jellemző, hogy

— az *EB* szakaszokból kiemelt kapcsolatos kapcsolásfajták aránya feltűnően magas.

Csak a két G jelű szövegre jellemző, hogy

— az *EB* szakaszokban a névszói elemeknek a predikatív elemeknél magasabb számával a konkrét vonatkoztatási alapú névszói elemek dominanciája jár együtt.

Csak a két A jelű szövegre jellemző, hogy

— az *EB* szakaszokba foglalt *expliciten* jelölt *okadó* kapcsolásfajták aránya *kivételesen magas* (többszöröse pl. a két Q jelű szöveg megfelelő kapcsolásfajtái arányának).

Csak a G/1 és az A/2 jelű szövegre jellemző, hogy

— a *PB* szakaszokban megkülönböztetett funkciója az *aktuálisan megszólított beszéd-társnak* van (akit a G/1 jelű szövegben a leggyakrabban névszói szócsoporthoz, az A/2 jelűben pedig hol névszói szócsoporthoz, hol tulajdonnév jelöl).  
Csak a G/2 és az A/1 jelű szövegre jellemző, hogy

— az *EB* szakaszokba foglalt *bekezdések szórása* azonos;

— az *EB* szakaszokból kiemelt *implicit* módon jelzett *következtető kapcsolásfajták* a szövegek *ASZE*-inek számához viszonyított aránya *hasonló* (de különbözik a többi nyolc szöveg azonos kapcsolásfajtájának arányától);

— a *PB* szakaszokból kiemelt négy *kapcsolásfajta szórásának* értéke *hasonló* (és jóval magasabb, mint a G/1, különösen pedig az A/2 jelű szöveg szórásának megfelelő értéke).

Csak a G/2 és az A/2 jelű szövegre jellemző, hogy

— az *EB* szakaszokból kiemelt négy *kapcsolásfajta szórásának* értéke *hasonló* (és jóval magasabb, mint a G/1, különösen pedig, mint az A/1 jelű szórásának megfelelő értéke);

— a *PB* szakaszokban *nincs* egyetlen *expliciten* jelölt *okadó* kapcsolásfajta sem.

**8.2.2.** A tíz szöveg közül csak a két Q jelűre jellemző, hogy

— a *PB* bekezdésekbe foglalt *mondatok szórásának* értéke azonos;

— az *EB* mondatokba foglalt *ASZE*-k szórásának értéke azonos;

— mind az *EB*, mind a *PB* szakaszokban az *ellentétre*, a *megszorításra* referáló elemek aránya a legmagasabb;

— az *EB* szakaszokban az *igei* elemeknek a névszói elemeknél *magasabb* arányával *együtt jár* a *konkrét* viszonyítási alapú *névszói* és a *nem személyre* referáló *predikatív* elemek dominanciája, illetve a *személynevek* magas aránya;

— a *PB* bekezdések *szemantikai-kommunikatív összefüggőségének valamennyi jegye hasonló*.

**8.2.3.** A tíz szöveg közül csak a két *R* jelűre jellemző, hogy

- az *EB* szakaszokból kiemelt *impliciten* jelzett *okadó* és *következtető* kapcsolásfajták aránya *magasabb*, mint az *expliciten* jelölteké;
- a *PB* szakaszokban a *konkrét* viszonyítási alapú *névszói* elemeknek az elvontaknál magasabb arányával a *nem személyre referáló predikatív* elemek dominanciája és a *személynevek* gyakori előfordulása jár együtt.

**8.2.4.** A tíz szöveg közül csak a két *S* jelűre jellemző, hogy

- az *EB* bekezdésekre foglalt *mondatok* és az ezekbe foglalt *ASZE*-k számának szórása kivételesen *magas*;
- az *EB* szakaszokból kiemelt *impliciten* jelzett és a *PB* szakaszokból kiemelt *expliciten* jelölt kapcsolásfajták közül az *okadó* és a *következtető* kapcsolásfajtáknak a két szöveg *ASZE*-ihez viszonyított aránya *hasonló*;
- mind az *EB*, mind a *PB* szakaszokban az *absztrakt* vonatkoztatási alapú *névszói* elemeknek a konkrétaknál magasabb számával együtt jár a *személyre referáló predikatív* elemek dominanciája.

**8.3.** A sokféle és gyakran lényegtelennek látszó adat kigyűjtésére azért volt szükség, hogy segítségükkel most már kitapinthatjuk a relációknak, a kölcsönös összefüggéseknek azt a hálózatát, azt a 'mintáját', amely sajátosan jellemzi az egyes szerzők szövegalkotó- és nyelvi megjelenítő eljárásait, és amely nem redukálódik a hasonlóan megszóló jegyek számának pusztá összegezésére.

**8.3.1.** Már a konstitúció szerveződésének elemzésekor kiderült, hogy a *PB* szakaszoknak a tíz szöveg közül egyedül *Queneau* két szövegében van meghatározó funkciójuk. A két szöveg texturális összefüggőségének elemzésekor is tapasztaltuk, hogy mindkét regény elrendezését, kifejező eljárásainak összefüggőségét a hasonló társadalmi helyzetű, műveltségű szereplők bizarr gondolatfűzése, szokatlan szóhasználata határozza meg. *A PB szakaszok sajátosságai visszahatnak az EB szakaszokéra*: csak ennek a két szövegnek az *EB* szakaszaiban magasabb az ellentétet, a megszorítást jelölő/jelző kapcsolásfajták aránya, mint a kapcsolatosaké.

Mindkét szövegben különösen gyakran váltakoznak az elliptikus és a redundáns kifejező eljárások. A párbeszéd szerveződése folyamatos, dinamikus (a *PB* bekezdésekben több a predikatív, mint a névszói elem). A kommunikáció elsősorban a gondolatközlés és a személyközi kapcsolatteremtés folyamatára vonatkozik, nem pedig a közlés tárgyára, tartalmára. Főszereplője az aktuálisan megszólaló beszédpartner.

**8.3.2.** *Cl. Roy* úgy szervezi szövegei összefüggéseinek, vonatkoztatási rendszerének hálózatát, hogy a hasonló és az egymástól eltérő jegyek megoszlása hol szimmetrikus, hol meg ellentétes. Mindkét szövegben több az *impliciten* jelzett, mint az *expliciten* jelölt konnektív elem. De az *expliciten* jelölteknek az *EB* szakaszokból kiemelt aránya az *R/2* jelű szövegben alacsonyabb, mint az *R/1* jelűben, a *PB* bekezdésekből kiemelt aránya ellentétes: az *R/1* jelűben jóval alacsonyabb, mint az *R/2* jelűben. Mindkét szöveg *EB* szakaszaiban az absztrakt vonatkoztatási alapú névszói elemek dominanciája együtt jár a személyre referáló predikatív elemekével és a személynevek magas számával. Mindkét szöveg *PB* szakaszaiban viszont a konkrét vonatkoztatási alapú névszói elemek dominanciájával együtt jár a nem személyre referáló predikatív elemeké és együtt jár vele a személynevek gyakori előfordulása. Mindkét szövegben az *EB* szaka-

szok szerveződése és texturális összefüggősége határozza meg a PB szakaszok elrendezését és összefüggőségét. A szerző diszkurzusára a másik három szerzőnél erősebben jellemző az *elvontság*, az *elmékedő, szemlélődő* hajlam, függetlenül attól, hogy a narrátor „beszél-e”, vagy a regények valamelyik szereplője.

**8.3.3.** Sollers szövegeire is az EB szakaszok meghatározó funkciója a jellemző: különösen magas az EB bekezdésekbe foglalt mondatok és az EB mondatokba foglalt ASZE-k szórásának értéke, s ezzel együtt jár a PB bekezdések mondatai és a PB mondatok ASZE-i disztribúciójának alacsony értéke. Az EB szakaszokból kiemelt négy kapcsolásfajta szórásának mértéke összehasonlíthatatlanul magasabb, mint a többi nyolc szövegben (de a PB szakaszokba foglaltak szórásának értéke átlagos).

Az EB szakaszok jóval magasabb arányban foglalnak magukban impliciten jelzett, mint expliciten jelölt konnektív elemeket, mint a PB szakaszok.

Sollers szövegeinek 'mintájára' éppúgy, mint Queneau szövegeiére, — és erről már többször is meggyőződhattünk — az *állandóság* a jellemző, de a két 'minta' *jellegetesen különbözik egymástól*.

A két S jelű szöveg mind EB, mind PB szakaszaiban az absztrakt vonatkoztatási alapú névszói elemek dominanciájával a személyre referáló predikatív elemek dominanciája jár együtt. A két Q jelű szöveg EB szakaszaiban a konkrét vonatkoztatási alapú névszói elemek dominanciájával mindig együtt jár a nem személyre referáló predikatív elemek dominanciája, de PB szakaszaira csak a nem személyre referáló predikatív elemek dominanciája a jellemző, magas viszont ezekben a szakaszokban a személynevek előfordulásának aránya, ami nem jellemző a két S jelű szöveg PB szakaszaira.

Queneau szövegeiben az EB és a PB szakaszok jellemzője a folyamatos kapcsolódás. Sollers szövegeiben azonban a párbeszédtek többsége bevezetetlenül ékelődik a narráció menetébe. Ez nemcsak azt jelenti, hogy a PB bekezdések/szakaszok többsége csak az EB szakaszok/bekezdések közléstartalmának ismeretében értelmezhető, hanem azt is, hogy a szerző beavatja a befogadót abba a bizalmas viszonyba, amely a narrátor és a regények szereplői között kialakul/kialakult.

Sollers szövegeiben az egymással párbeszédet folytató szereplők között kialakuló/kialakított gondolatközlés és személyközi kapcsolatteremtés főhangúlyos elemeinek többsége a közlés tárgyára, tartalmára vonatkozik, nem úgy, mint Queneau szövegeiben, amelyekben a főhangúlyos elemek többsége magának a kommunikációnak a folyamatára vonatkozik.

**8.3.4.** Gary/Ajar szövegeinek grammatikája jellegetesen különbözik a másik három szerző szövegeitől. De a két G és a két A jelű szövegnek ez a közös sajátossága még nem bizonyítja egyértelműen, hogy az Emile Ajar néven megjelentetett regények írója nem más, mint Romain Gary.

A részletesebb elemzések nem igazolták azt a feltételezést, hogy a különböző regények szüzséjének, szereplőinek egyes rokon vonásai közvetlen és kölcsönös összefüggésben vannak a szövegek konstitúciójának szerveződésével és texturális összefüggőségük meghatározó jellemzőivel. Azt ellenben sejtették, hogy a szövegeknek van hol több, hol kevesebb olyan jegye, amely valamiképpen összefügg a horizontális vagy vertikális szerveződés, elrendezés valamelyik — a szövegcsoporthoz általában vagy a szerzőre egyedileg — jellemző jegyével.

Ha ennyiféle lehetséges reláció bonyolult hálózatából végre ki kell szűrni, melyek azok a jegyek, amelyek — a szerző minden fondorlata ellenére is — elárulják, hogy a

két G és a két A jelű szöveg ugyanannak az írónak a keze nyomát hordozza, a válasz némi részletezést tesz szükségessé.

A két G és a két A jelű szövegről már az I. fejezetben is megállapítottuk, hogy közös jellemzőjük az EB szakaszok dominanciája, bár a négy szöveg konstitúciójára jellemző viszonylatok egyszer a G/1 és az A/1, másszor a G/2 és az A/2 jelűben, egyszer a két G, másszor a két A jelűben oszlanak meg hasonlóan.

Az elemzés folyamán többször is tapasztalhattuk, hogy az A/2 jelű szöveg PB szakaszainak/bekezdéseinek több olyan jegye van, amely feltűnően hasonlít a két Q jelű szöveg PB szakaszaiból/bekezdéseiből kiemelt jegyekhez. De a két Q jelű szöveg abban különbözik a többi nyolctól, hogy konstitúciójának szerveződését a PB szakaszok funkciója határozza meg, ezzel szemben az A/2 jelűt az EB szakaszoké. Az A/2 jelű szöveg azért különbözik az összes többi szövegtől, mert valamennyi *EB szakasza rejtett dialógus*. A párbeszéd nemcsak a regény egyes szereplői között folyik, hanem a narrátor-főszereplő és az olvasó között. (A regény első mondata így szól: *La première chose que je peux vous dire c'est [...] — vagyis szó szerint: 'Az első dolog, amit magának/maguknak elmondhatok, az az [...]', utolsó (EB) bekezdésében pedig ez olvasható: [...] mais je ne vous promets rien, il faut voir. '[...] de nem ígérek meg magának/maguknak semmit, majd eldől.'*) Azért kapcsolódnak egymáshoz valamennyi szövegnél gyakrabban a regény ASZE-i kapcsolatos kapcsolásfajtákkal, mert a rejtett párbeszéd folyamatos. Azért dinamikus a PB szakaszok/bekezdések szerveződése, mert a rejtett és a különféleképpen jelölt, jelzett dialógusok szakaszosan fonódnak össze.

Az A/2 jelű szövegnek ez a sajátos szerveződése, elrendezése nem jelenti azonban azt, hogy a szöveg valamennyi jegye különbözik akár az A/1 jelű, akár a két G jelű szöveg valamennyi jegyétől. A texturális összefüggőség egyféle sajátos komplementaritása jellemző például a G/1 és az A/1, egy másik a G/2 és az A/2 jelű szövegre (vö. a 9. táblázat adatait).

A G/1 és az A/1 jelű szövegnek a kommunikáció szempontjából főhangsúlyos elemei egyaránt a gondolatközlés és a személyközi kapcsolatteremtés tárgyára vonatkoznak, csak hogy ezzel a referenciaazonossággal másféle jellemzők járnak együtt a G/1 és mások az A/1 jelű szövegben.

A G/2 és az A/2 jelű szövegben — és a tíz közül csak ebben a kettőben — van megkülönböztetett szerepe a párbeszédnek folyamán aktuálisan megszólított partnernek.

A 8.2.1. alatti felsorolásból is láthattuk, hogy melyik szövegpárnak vannak csak arra az egyre jellemző, hasonló jegyei. De az öt fejezetben sorra feltűntek azok a jegyek is, amelyek a négy szövegnek csak egyikére jellemzőek.

**8.4.** Az elemzés zárókövetkeztetéseit levonva, azt mondhatjuk tehát, hogy *Queneau* és *Sollers* szövegeinek 'mintájára' az állandóság a jellemző; *Cl. Roy* szövegeinek 'mintájára' a rejtettebb, elvontabb relációk hálózata.

*Gary/Ajar* négy szövegeinek 'mintájára' — és ezt már konstitúciójuk szerveződésének vizsgálatakor is megállapítottuk — a *képlékenységgel* a jellemző. Sem a tárgya, tartalma, szereplői szociokulturális környezete alapján rokonítható két G jelű szövegnek, sem a szereplők egyes vonásai alapján rokonítható A jelű szövegeknek nincsenek olyan állandó jellemzőik, mint a két Q és a két S jelű szövegnek vagy a két R jelűnek.

Gary regényeinek ez a változó, változékony szerveződése, nyelvi megjelenítésüknek ezek a szeszélyes eljárásai valószínűleg játékos írói alkatából fakadnak. Ennek ő

maga is tudatában lehetett, máskülönben nem vállalkozott volna arra, hogy írói életét, munkásságát, Ajar álarca mögé rejtőzve, megkettőzze. Írói kettős élete is csak akkor lepleződött le, amikor a játéknak magamaga vetett véget.

\* \* \*

A textúra szemantikai-kommunikatív összefüggőségének elemzése folyamán vetődött fel a kérdés: vajon a G/2 és az A/2 jelű szövegnek nem azért van-e több hasonló jellemzője, mint a Gary/Ajar szövegeiből kialakított másik három szövegpárnak, mert 1978-ban „Ajar” már önálló életet élt, mert már Goncourt-díjjal is kitüntették.

De láttuk, hogy a G/2 és az A/1 jelű szövegnek is vannak csak erre a két szövegre jellemző hasonló jegyei. Ez pedig nemcsak azt jelzi, hogy Gary szigorú önkontrollja az évek folyamán valamelyest ellazult, hanem azt is, hogy írói eljárásaiba ilyen-olyan apró „ajarságok” ivódtak bele.

Emlékezete hagyott-e ki, vagy az önazonosítás elfojtott kényszere tört-e fel belőle, tudtán kívül, amikor az 1979-ben kiadott regényének — a G/2 jelűnek — ezt a címet adta: *Les clowns lyriques* (szó szerinti fordításban 'A lírai lelkű clownok') és a könyv cselekményének egyik fordulópontján, a nizzai farsang kellős közepén, álarcos táncosokat vonultat fel, szereplőire *konfetti-esőt* hullat? Van ugyanis az A/2 jelű szövegnek egy — a maga helyén — igazán jelentéktelen motívuma. A kis Momó Hamil úrnak a nizzai utcákon táncoló *clownokról* és *konfetti-esőről* mesél, valóságos farsangi vigadalomról.<sup>5</sup>

„A szó Jákob szava, de a kezek Ézsau kezei.”

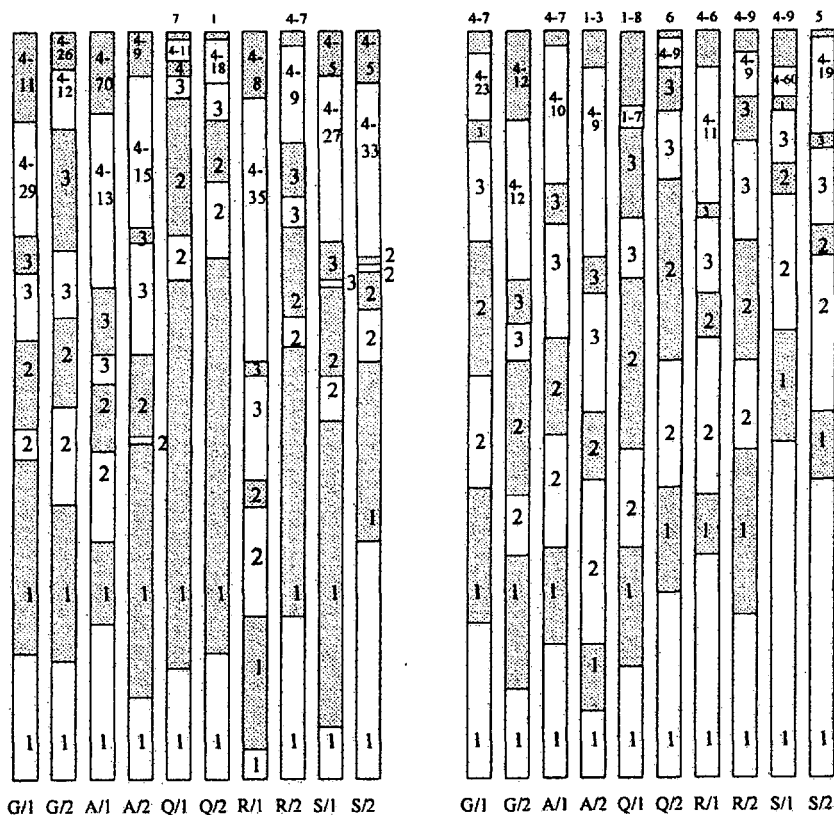
## Függelék

4. ábra

A  
Az egy bekezdésbe foglalt  
mondatok számának

B  
Az egy mondatba foglalt  
ASZE-k számának

m e g o s z l á s a



Az oszlopok bevonalatlan részei az EB bekezdésekbe, illetve mondatokba, a bevonalatolt részek a PB bekezdésekbe, illetve mondatokba foglalt mondatok/ASZE-k megoszlását mutatják meg.

Az oszlopok vízszintes egyenessel elválasztott részeibe írt számjegyek azt jelölik, hogy az EB, illetve PB szakaszok egy-egy bekezdése/mondatja hány mondatot/ASZE-t foglal magában.

3. táblázat

A szöveg jele	EB		PB	
	I.	II.	I.	II.
			<u>bekezdés</u> szakasz	
G/1	2	1,31	4	1,29
G/2	5	1,27	6	1,74
A/1	4	1,27	3	0,89
A/2	6	1,49	8	2,21
Q/1	5	1,—	18	2,35
Q/2	4	0,64	8	2,06
R/1	8	2,74	2	0,80
R/2	4	1,28	6	2,—
S/1	6	1,87	12	3,92
S/2	5	1,63	8	2,95
			<u>mondat</u> bekezdés	
G/1	28	6,28	9	2,04
G/2	10	2,74	15	2,65
A/1	12	2,41	7	1,71
A/2	14	4,—	7	1,41
Q/1	9	1,80	9	1,14
Q/2	10	2,01	3	1,16
R/1	34	5,90	3	1,01
R/2	20	4,30	7	2,17
S/1	26	7,80	4	1,12
S/2	32	8,56	4	1,28
			<u>ASZE</u> mondat	
G/1	10	1,69	4	1,58
G/2	11	2,17	11	1,02
A/1	9	1,83	6	1,30
A/2	8	1,75	7	1,35
Q/1	6	1,32	7	1,44
Q/2	8	1,32	3	0,75
R/1	10	1,70	5	1,25
R/2	8	1,32	8	1,13
S/1	59	4,46	8	3,09
S/2	13	2,18	3	0,76

Az I. jelű oszlopban feltüntetett értékek a szóródásra jellemző viszonyszámokat, a II. jelű oszlopban feltüntetett értékek a szórásra jellemző viszonyszámokat mutatják meg.



5. táblázat  
A négy kapcsolásfajta megoszlása az EB és PB szakaszokban

	G/1	G/2	A/1	A/2	Q/1	Q/2	R/1	R/2	S/1	S/2
<i>EB — E</i>										
kapcsolatos	21,5	34,3	26,6	37,—	8,9	20,3	14,8	6,5	5,7	7,5
ellentétes	21,8	20,8	21,8	21,6	18,8	28,4	25,6	9,8	7,4	21,6
okadó	4,2	1,6	9,4	10,—	1,9	2,2	2,—	0,4	0,4	—
következtető	0,5	0,5	3,2	0,2	—	2,2	2,—	2,1	0,8	—
<i>EB — I</i>										
kapcsolatos	7,7	14,7	10,1	13,7	1,9	4,2	29,7	32,3	57,3	41,7
ellentétes	5,6	—	0,4	1,9	11,7	8,7	6,5	3,1	—	1,6
okadó	6,7	8,2	6,3	5,1	1,9	2,9	8,7	2,7	1,7	7,5
következtető	5,6	2,6	2,7	3,4	0,9	1,3	4,1	5,7	0,8	1,6
<i>PB — E</i>										
kapcsolatos	3,7	5,1	2,7	1,5	1,9	3,6	—	4,4	5,3	1,6
ellentétes	9,3	8,1	7,5	3,3	9,9	11,6	3,4	9,8	6,5	3,5
okadó	2,2	—	2,—	0,8	8,9	3,6	—	0,4	1,3	7,5
következtető	2,2	—	0,5	—	8,—	2,2	0,8	0,8	0,8	1,6
<i>PB — I</i>										
kapcsolatos	2,6	0,5	2,7	0,6	5,7	0,7	—	11,5	7,8	0,4
ellentétes	—	0,5	—	—	3,7	1,3	—	1,7	—	—
okadó	3,2	2,6	3,6	0,6	8,9	5,5	1,2	7,1	2,5	2,7
következtető	3,2	0,5	0,5	0,3	7,—	1,3	1,2	1,7	1,7	1,2

8. táblázat  
Az EB szakaszokba foglalt elemek százalékaránya

A szöveg jele	1	2	3	4	5	6	7
G/1	66,4	33,6	67,2	32,8	1,6	35,7	64,3
G/2	62,3	37,7	65,9	34,1	2,2	31,9	68,1
A/1	65,—	35,—	60,5	39,5	0,9	38,6	61,4
A/2	46,9	53,1	72,7	27,3	1,9	25,4	74,6
Q/1	48,9	51,1	72,6	27,4	3,6	23,8	76,2
Q/2	51,3	48,7	69,4	30,6	4,8	25,8	74,2
R/1	68,2	31,8	48,—	52,—	4,6	47,4	52,6
R/2	70,4	29,6	56,1	43,9	5,1	38,8	61,2
S/1	72,7	27,3	50,—	50,—	1,5	48,5	51,5
S/2	65,9	34,1	57,6	42,4	1,3	41,1	58,9
középérték	61,8	38,2	62,—	38,—	2,75	35,7	64,3
szórás	3,5	4,5	3,4	3,8	2,7	4,4	3,3

A PB szakaszokba foglalt elemek százalékaránya

A szöveg jele	1	2	3	4	5	6	7
G/1	50,3	49,7	54,2	45,8	1,5	44,3	55,7
G/2	46,5	53,5	55,3	44,7	1,8	42,9	57,1
A/1	50,7	49,3	60,1	39,9	0,8	39,1	60,9
A/2	44,1	55,9	63,4	36,6	4,4	32,2	67,8
Q/1	45,1	54,9	56,8	43,2	5,—	38,2	61,8
Q/2	46,4	53,6	39,4	60,6	17,6	43,—	57,—
R/1	30,3	69,7	52,9	47,1	7,1	40,—	60,—
R/2	46,1	53,9	70,6	29,4	5,9	23,5	76,5
S/1	61,3	38,7	28,7	71,3	2,9	68,4	31,6
S/2	28,7	71,3	38,6	61,4	3,5	57,9	42,1
középérték	45,—	55,—	52,—	48,—	5,05	42,9	57,1
szórás	5,8	5,4	6,2	8,8	6,5	5,7	5,—

Jelmagyarázat:

- 1 N elemek a szakaszok összes szövegszavának arányában
- 2 V elemek a szakaszok összes szövegszavának arányában
- 3 K vonatkoztatási alapú N elemek a szakaszok N elemei arányában
- 4 A vonatkoztatási alapú N elemek a szakaszok N elemei arányában
- 5 Személynevek a szakaszok N elemei arányában
- 6 P vonatkoztatási alapú V elemek a szakaszok V elemei arányában
- 7 nP vonatkoztatási alapú V elemek a szakaszok V elemei arányában

11. táblázat

A szöveg jele	A kommunikáció			
	explicit felvétele az EB szakaszban	a PB	implicit felvétele	lezárása
G/1	4,2	5,—	∅	4,4
G/2	0,5	3,8	3,1	2,8
A/1	2,—	1,6	∅	∅
A/2	1,7	∅	∅	27,55
Q/1	6,4	5,6	1,—	∅
Q/2	5,5	13,2	∅	0,4
R/1	2,1	3,2	1,2	∅
R/2	1,8	5,7	2,3	2,7
S/1	∅	0,5	1,2	1,9
S/2	0,6	0,4	3,4	1,—

13. táblázat

*A fatikus és emotív funkciójú bekezdések megoszlása*

A szöveg jele	1.			2.
	a	b	c	
G/1	22,—	41,—	15,—	22,—
G/2	30,—	48,—	15,—	7,—
A/1	12,—	46,—	9,—	33,—
A/2	26,—	61,—	3,—	10,—
Q/1	26,—	57,—	1,—	16,—
Q/2	28,—	35,—	1,—	36,—
R/1	40,—	27,—	13,—	20,—
R/2	26,—	63,—	9,—	2,—
S/1	27,—	68,—	∅	5,—
S/2	41,—	54,—	3,—	2,—
középérték	27,8	50,—	7,2	15,3

Jelmagyarázat:

1. a fatikus funkciójú bekezdések százalékaránya
  - a a kommunikáció felvételére utaló bekezdések
  - b a kommunikáció fenntartására utaló bekezdések
  - c a kommunikáció megszakadására/lezárására utaló bekezdések
2. az emotív funkciójú bekezdések százalékaránya

15. táblázat

A szöveg jele	A főhangsúly			
	a megszólaló beszéd társra esik	a megszólított	a kommunikáció folyamatára esik	tárgyára esik
G/1	16,4	22,2	37,2	23,6
G/2	34,4	15,5	20,—	30,1
A/1	17,8	10,5	87,2	15,5
A/2	2,—	64,7	30,—	3,3
Q/1	47,5	6,7	30,—	15,8
Q/2	64,—	4,4	16,9	14,7
R/1	52,2	8,3	13,9	25,6
R/2	47,7	Ø	33,6	18,7
S/1	22,2	Ø	41,4	36,7
S/2	7,—	4,2	70,5	18,3

18. táblázat

*Hasonló disztribúciójú szövegjellemzők*  
*az EB a PB*  
*szakaszokban/bekezdésekben*

bekezdés : szakasz  
mondat : bekezdés  
ASZE : mondat

explicit : implicit  
kapcsolatos : ellentétes  
okadó : következtető

nominális : verbális  
konkrét : elvont N elemek  
személyre : nem személyre referáló V elemek  
személynevek +

statikus : dinamikus  
szakaszos : folyamatos

emotív + : emotív —  
beszélő : folyamat/tárgy  
B<sub>1</sub> : B<sub>2</sub>  
pr : k<sub>t</sub>

## Jegyzetek

1. DÁNIEL Ágnes: 1990. Sző — szöveg — szer — szervez. A szövegek szerveződésének vizsgálata, *NyitódÉrt.* 132. DÁNIEL Ágnes: 1992. A személyközi kapcsolatok jellegének meghatározása — Hét kormányprogram szembesítő vizsgálatának tapasztalatai, *Szemiotikai szövegtan* 6. Szeged, 1993.
2. Az A/2 jelű szöveg — Előttem az élet — Bognár Róbert fordításában jelent meg 1977-ben; a Q/1 jelű szöveg — Klumák István fordításában — 1973-ban.
3. BÉKÉSI Imre. 1986. A gondolkodás grammatikája (A szövegfelépítés tartalmi-logikai szabályrendszere), Tankönyvkiadó, Budapest.
4. Ebben a fejezetben, amelyben az első öt fejezet megállapításait, következtetéseit összegezem, feleslegesnek tartottam, hogy a korábbi megállapításokra, következtetésekre bekezdésenként visszautaljak.
5. Vö. Emile Ajar: *La vie devant soi*, Mercure de France, 1989. 157. és Romain Gary: *Les clowns lyriques*, Gallimard, 1979. 77—79.

## IDENTIFICATION OF THE AUTHOR BY MEANS OF COMPARATIVE ANALYSIS OF TEXT-ORGANIZATION AND OF VARIOUS SEMANTIC RELATIONS

ÁGNES DÁNIEL

In this article I have confronted four texts written by the same author under two different names — Romain Gary and Emile Ajar — with a view to detect some hidden particularities of their constitution (organization) and to unravel various semantic relations woven into the verbal texture of the different writings.

So as to be sure that the distinctive features I wanted to decipher were typical of Gary/Ajar only, I had to confront his four texts with texts of other novelists appropriately selected.

Thus I analysed altogether ten texts in respect of the distribution of characteristics concerning *A*): the constitution of narrative and dialogical passages; *B*): context-bound logical and semantic relations inside the two passages; *C*): semantic and communicative relations inside the two passages; *D*): semantic and communicative relations between the two passages.

All these characteristics are summarized in the last section (VII: F). The lesson we can draw from full particulars is that in the texts of the four writers several distinctive features are definitely different, moreover that texts published by the so called Ajar have well discernible particularities, similar to those of texts signed by Gary.

Five diagrams and eighteen tables incerted in the text and in appendix contribute to demonstrate similarities and dissimilarities of the inner 'model' of the text-producing, specific of Gary/Ajar, R. Queneau, Cl. Roy and Ph. Sollers.